

دولت جمهوری اسلامی افغانستان

وزارت اقتصاد

ریاست عمومی طرح و توحید

د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو پېژندنه

فهرست

4	سريزه:
5	د زابل ولايت لنډه پيژندنه:
5	آب او هوا (فليم):
6	د زابل ولايت د اوبو سرچينې:
6	د زابل ولايت د اقتصادي او ټولنيز وضعيت تحليل:
6	د نقوس د ودې تحليل:
7	د بيوزلي د ميزان تحليل:
7	د بيوزلي لاملونه:
7	۱. د تعليمي کچې تيتوالي
7	۲. بيکاري
7	۳. نا امني
7	۴. د وگړو نا متنا سبه وده:
8	د سکتورونو په تفکيک د کاري بوختيا تحليل:
8	د زابل ولايت کاري ځواک د خصوصي سکتور، دولتي او غير دولتي ادارو په تفکيک په لاندې ډول دي.
9	د زابل ولايت د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو پيژندنه:
9	توليد، صنعت او خدمات:
14	صنعتي پارک:
16	تقاضا :-
17	خدمات :-
17	پوهنه او لوړې زده کړې:
17	مخابراتي او انټرنېټي خدمات :-
9	گمرک:
9	د شملزو گمرک په اړه معلومات:
9	د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداگريزې اړيکې:
10	د افغانستان - پاکستان د سوداگري او ترانزيت تړون:
12	د گمرک اقتصادي ارزښت:
14	د زابل د شملزايي گمرک د سوات تحليل:
14	ننگونې:
14	د قوت نقطې:
14	فرصتونه:
18	د زابل د زراعتي محصولاتو ظرفيت:

- 18 ..... د زابل ولايت کرهڼيزه ځمکه د ولسواليو په تفکيک سره :
- 19 ..... د زابل ولايت د مهمو زراعتي محصولاتو پيژندنه او ظرفيت :
- 19 ..... بادام:
- 20 ..... 2. انځير:
- 21 ..... 3. انگور:
- 21 ..... 4. پسته:
- 21 ..... 5. انار:
- 22 ..... د زراعتي محصولاتو لپاره د بازار تحليل:
- 23 ..... نتيجه گيري:
- 23 ..... د تازه ميوو د برخي کرهڼيز محصولات :
- 23 ..... تازه ميوو:
- 23 ..... انار:
- 24 ..... زردالو:
- 24 ..... منډه:
- 24 ..... هندوانه او ختکي:
- 24 ..... د تازه ميوو لپاره د بازار تحليل:
- 25 ..... په زابل ولايت کې طبي بوټي:
- 25 ..... د زابل د زراعتي محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزي:
- 26 ..... د زراعتي محصولاتو د توليد او صادراتو د مقدار زياتوالي لارې:
- 27 ..... د زابل ولايت د مالداري محصولات:
- 27 ..... د شته محصولاتو په اړ لنډ معلومات:
- 27 ..... په زابل کې د مالداري شته ظرفيت:
- 27 ..... علفجر او څړځايونه:
- 28 ..... د مالداري د اقتصادي ارزښت تحليل:
- 29 ..... وروستي نتيجه گيري:
- 29 ..... په زابل ولايت کې د حيواناتو د شته فارمونو په اړ د هغوی د توليدي ظرفيت په اړوند معلومات:
- 36 ..... نتيجه گيري:
- 36 ..... د زيربنا سکتور د اقتصادي او ټولنيزې پراختياي د موجوده سرچينو او پوتنشل تحليل:
- 38 ..... د زابل د اقتصادي او توليدي ظرفيتونو لومړيتوب بندي:
- 38 ..... د لومړي، دويم او دريم لومړيتوب اقتصادي او توليدي ظرفيتون تحليل:
- 38 ..... د اوسني وضعیت تحليل (پروفايل):
- 39 ..... د توليدي او اقتصادي ظرفيتونو د اغيزمنتوب د تحليل ارزياي:
- 40 ..... د ولايت د توليدي او اقتصادي ظرفيتونو د پايښت تحليل:
- 40 ..... د غوښتني او تقاضا تحليل:
- 41 ..... د پراختيايي ستونزو په نښه کول:

- 42 ..... د عوايدو تحليل: د عوايدو تحليل
- 42 ..... د کارۍ فرصتونو رامنځته کول: د کارۍ فرصتونو رامنځته کول
- 43 ..... وروستي پايله (نتيجه گيرۍ): وروستي پايله (نتيجه گيرۍ)
- 43 ..... پايله: پايله
- 44 ..... ستونزۍ او ننگونۍ: ستونزۍ او ننگونۍ
- 44 ..... وړانديزونه او حل لارۍ: وړانديزونه او حل لارۍ
- 0 ..... ماخذونه او سرچينې: ماخذونه او سرچينې

سریزه:

د زابل ولایت د اقتصاد ریاست د زابل د مخ پرودی اقتصاد او ټولنیزې پراختیا د تشخیص ستراتیژۍ او پالیسۍ د ترتیب او جوړولو لپاره د بازار د اقتصاد پر بنسټ او د اقتصادي فعالیتونو د تطبیق د کنټرول او نظارت په اساس د ولایت په سطحه فعالیت کوی، دغه ریاست په ولایت کې د متوازنې پراختیا او د اقتصادي غربت اوبیوزلۍ له منځه وړلو، د خلکو د ژوند د سطحې د لوړولو، د سړي سر عاید د زیاتولو، د خصوصي سکتور د ملاتړ او هڅونې په اساس چې د اقتصاد په پرمختګ او د خلکو د ژوندانه د سطحې د لوړولو په برخه کې اساسي رول لری د دولت د پالیسیو د پلي کولو مسؤلیت لري.

د اقتصاد ریاست اصلي ماموریت د اقتصادي فعالیتونو منظمول، هماهنگي، پلان جوړونه، د اقتصادي پالیسۍ او طرحو جوړول، د زابل ولایت د اقتصادي او پراختیایي پلان ترتیب، د غیر دولتي موسساتو د انکشافی کړنو تنظیم او منظمول، په ولایت کې د اقتصادي او ټولنیزو پروژو او پروگرامونو څخه د نظارت اوارزیابي دنده په غاړه لری. د افغانستان د پایداره پراختیایي موخو (A-SDGs) شاملول په پلانونو او ملي پراختیایي پروگرامونو کې، ددی سره په څنګ کې د زابل د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو تحلیل او څیړل او د اقتصادي پالیسیو او ستراتیژیو څخه متوقعه او ترلاسه کیدونکی پایلی د تعیین شویو مکانیزمونو او سیستمونو څخه په ګټه اخیستنې سره ورڅخه نظارت او ارزیابي کوی. د ترلاسه شویو اهدافو او موخو گزارش ولایت مقام او د اقتصاد وزارت مقام سره شریک کوی.

په دې گزارش کې د زابل ولایت اقتصادي ، توليدي ظرفیتونه او پوتانشیلونه تحلیل شوی چې د ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو پیژندنه د محدوده مالی سرچینو څخه د مؤثره ګټې اخیستنې لپاره د پریکړو کولو مؤثره وسیله ده.

زابل ولایت دگران هیواد افغانستان د ۳۴ ولایتونو څخه دهیواد په سهیل لوېدیځ کې د شمالی عرض البلد په ۶۶ درجو او ۵۴ دقیقو او ختیځ طول البلد د ۳۲ درجو او ۷ دقیقو ترمنځ موقعیت لری، یاد ولایت شمال طرف ته له غزني او ارزگان، غرب طرف ته له کندهار او ارزگان، جنوب طرف ته له کندهار او پکتیکا سره اوشرق طرف ته له پکتیکا او پاکستان سره د ۶۳ کيلومتره په اوږدوالی گډه پوله لري او ټول مساحت یې 17471.8 km^2 ده. زابل ولایت یا پخوانی زابلستان د پښتنو د لرغونو قبیلو ټاټوبی، د کابل - کندهار پر لویه لار پروت دی او دکابل هرات لویه لاره د(۱۷۸) کيلو مسـتره په اوږدوالی دنوموړي ولایت شاه جوی ولسوالي، مرکز قلات ښار، ترنک اوجـلـدک ولسوالیو څخه تیریري یاد ولایت ۴۵ کاله وړاندي په رسمي ډول د خپلواک ولایت په توگه ونومول شو د یاد ولایت دوگړو شمېر داحصایې له مخې (377648) تنه ښودل شوی دي چې ترسره شوي سروې د دې ولایت د خلکو د تایید وړ نده او سربیره پردې په نوموړي ولایت کې تخمیناً (800000) وگړي په ۱۰ ولسوالیو او مرکز قلات کې ژوند کوي چې دغه شمېره د عامې روغتیا ریاست سره ثبت او راجستر ده د زابل ولایت مرکز د قلات ښار دی، یاد ولایت د ۱۵۰۰ څخه تر ۲۰۰ پوری کوچنی او غټ کلی لری او دولایتي پلازمینې په توگه د دی ځای څخه ټول ولایت او ولسوالیگاني اداره کېږي. زابل چی د هیواد د ولایاتو په درجه بندی کی دریمه درجه ولایت و په ۱۳۹۸ هجری شمسی کال کی زابل ولایت ته د جمهور رئیس تر راتگ ورسته یی دوهمی درجی ته ارتقاء وکړه چی بدبختانه تر اوسه د دوهمه درجه ولایت مطابق تشکیلات او امتیازات ندی ورکړل شوی.

اوبه او هوا (اقلیم): زابل ولایت نیمه صحرايي اقلیم لري، د ارغنداب، دایچوپان، لوړه او د ترنک مهمو سیندونو یې اقلیم اغېزمن کړی، چې دترنک د رود په امتداد یې په منځنیو نقاطو کې د اورښت کچه د ۱۰۰ او ۲۰۰ ملي مترونو او په لوړو نقاطو کې یې یاده کچه د ۲۰۰ او ۳۰۰ ملي مترونو په مینځ کې ده، په اوږي کې په مرکز قلات، شهرصفا، مېزانه او ارغنداب ولسوالیوکې د تودوښې/تودوخې درجه تر ۴۰ درجوپورې هم رسېږي او د ژمي په موسم کې یې دحرارت درجه دصفرڅخه ترمنفي ۵ درجو پورې ښکته راځي، چې ژمی یې نسبي معتدل او اوړی یې گرم بللای شو.

د زابل ولایت د اوبو سرچینې:

د زابل ولایت د سویل لوېدیځې حوزې یو له هغو ولایتونو څخه دی، چې ۸۰ سلنه وګړي یې په کرهڼه اومالدارۍ بوخت دي، د ارغنداب، ترنک، لوړه، او ماروت سیندونه د یاد ولایت د اوبو غوره سرچینې دي او په تخمیني توګه (۶۲۰۰۰) هکتاره ځمکه یې خړوبوله. د لوړه سیند د وچکالۍ په سبب یوازې د ژمې په موسم کې اوبه لری، د ارغنداب سیند چې د بابا غره د واورو څخه سرچینه اخلي یو د هغو سیندونو څخه شمیرل کیږي چې د کال په ټولو موسونو کې په لویه پیمانه اوبه پکې بهیږي، ددی ولایت کاکړ، ارغنداب او میزانی ولسوالیو څخه تیریری او د هغه ځایه د کندهار ولایت ته بهیږي، ددی ترڅنګ په ډیرو ولسوالیو کې د اوبو سرچینې کاریزونه، چیني، ژوری څاګانې او د اوبو تالابونه دي. زابل د هغو ولایاتو څخه شمیرل کیږي چې په تیرو کلونو کې وچکالۍ ډیر زیات خپلې ده او ددی ولایت کرهڼه او مالدارۍ یې د خطر سره مخ کړې چې ورسره د کرهڼیزو او مالدارۍ محصولاتو کې ډیر کمښت راغلی ده.

د زابل ولایت د اقتصادي او ټولنیز وضعیت تحلیل:

د نفوس د ودې تحلیل:

د احصائي او معلوماتو د ریاست د معلوماتو په اساس په ۱۳۹۸ کال کې د زابل د وګړو ټول نفوس 377648 تنه ښودل شوی دي، همدارنګه ددی ترڅنګ په یاد ولایت کې (۲۳۱۴۸۰) کورنۍ کوچیان هم اوسېږي چې نفوس یې (۱۱۵۷۵۵) تنه ښودل شوی ده ددی ولایت د ټول نفوس (192345) نارینه او (185303) ښځینه تشکیلوي چې د ټول نفوس 49٪ جوړوي او د جنس نسبت یې ۱۰۳/۸ دی یعنې د هرو سلو ښځو په مقابل کې ۱۰۳/۸ نارینه موجود دي، د احصايي او معلوماتو د ملي ادارې د ۱۳۹۸ کال په احصايو کالني کې د زابل نفوس 384349 تخمین شوی دی. د زابل ولایت د نفوس پراختیا په ۱۳۹۸ کال کې 0,017٪ وه یعنې په کال کې ددی ولایت په نفوس کې 6323 تنه ور اضافه شوی دا یوازځی رسمي ارقام دی، په لري پرتو سیمو، کلیو او بانډو کې زیږونونه(ولادت) د روغتیا پالانو پرته په کورونو کې ترسره کیږي همدارنګه په ډیری کلیوالي سیمو او بانډو کې خلګو تذکری ندی اخیستی. چې د نفوس دغه وده ددی ولایت اقتصادي او پراختیايي وضعیت ته په کتو سره ډیره چټکه روانه ده ځکه ددی ولایت کلي اقتصادي او انکشافی وده په هغه اندازه نده په کومه اندازه چې ددی ولایت نفوس وده کوي.

داچې د زابل ولایت نفوس په ډیره چټکۍ سره وده کوي مګر ددی ولایت د خلګو ورځنی اقتصادي وضعیت په ډیره ټیټه سطحه کې دی او په زابل ولایت کې ۷۵٪ نفوس د فقر او غربت د سطحې لاندې ژوند کوي. په یاد ولایت کې خلګو ته د کاري زمينې، زده کړې، روغتیا په برخه کې ډیر کم او د نشتون په حساب کار شوی، د نفوس دغه چټکه وده او یاد ولایت ته کمه پاملرنه د اندیښنې وړ ده چې په نژدې راتلونکي دغه ننگونه په یو لویه ستونزه بدليدلی شي.

دا چې زابل یوکرهڼیز او مالداریز ولایت دی، ددی ترڅنګ چې د یاد ولایت خلګو ته د کاري زمينې د برابرولو، روغتیا، پوهنې او ټولنیزو برخو کې کار ندی شوی او کمه تاملرنه ورته شوی چې د اقتصادي ودې د ټکنې کیدو او د فقر او بیوزلۍ د سطحې د لوړیدو سبب شوی په یاد ولایت د نفوس وده شاید په راتلونکي کې یوه بله ستونزه هم رامنځته کړي هغه دا چې دلته د کرهڼي وړ ځمکه لږ ده نو که چیرته هره کورنۍ شپږ یا اوه اولاده ولری کله چې دغه ځمکه د اولادونو تر منځ وویشل شي نو بیا د ځمکي د کمښت ستونزه هم رامنځته کیږي چې دغه ننگونه هم د یاد ولایت د اقتصادي ودې په ټکنې کیدو او د غربت د سطحې په لوړیدو کې مهم رول لری شي ددی لپاره چې د زابل نفوس د اقتصادي ودې او پراختیا سره یو ځای مخکي ولاړ شي اړتیا لیدل کیږي چې ددی ولایت خلګو ته د نفوس د ودې د خطرونو او رامنځته کیدونکو ستونزو په هکله پوهاوی ورکړل شي ددی سره په څنګ کې د نفوس د کنټرول یو منظم او اساسی پلان جوړ او عملی شي.

که څه هم زابل د ترانزیت له اړخه مهم ستراتیژیک موقعیت لری د هیواد مرکزی شمالی او شرقی ولایتونه د هیواد د سهیل لویډیځ او لویډیځو ولایتونو سره نښلوی ددی مهم ستراتیژیکې موقعیت سره سره بیا هم د هیواد د نورو ولایاتو په نسبت د تولید، صنعت ، خدماتو، تجارت ، زیربناوو په برخه کی وروسته پاتی دی .

د بیوزلی د میزان تحلیل:

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس هغه وگړي چې ورځنی سرانه درامد(عوايد) یی له ۳۰ امریکایی ډالره یا ۲۰۶۰ افغانی څخه کم وی د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی د ملی تعریف په اساس د افغانستان د نیمایی څخه زیات وگړي د غربت تر کرښه لاندی ژوند کوی او د زابل د بیوزلی کچه د ۱۳۹۹ مالی کال د بودجې په سند کې ۷۵٪ ښوودل شوې ده.

د نړیوال بانک د نوي دوه ډالری تعریف په اساس هغه وگړي چې ورځنی سرانه عاید یی له دوه امریکایی ډالره څخه کم وی د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي، د بیوزلی ددی تعریف په اساس د افغانستان د ۹۰٪ څخه زیات وگړي د بیوزلی تر کرښې لاندې ژوند کوی او د زابل د محدوده لوړ رتبه مامورینو او یو شمیر غیر دولتی موسساتو له کار کوونکو پرته نور ټول د زابل میشت نفوس د بیوزلی تر کرښې لاندې راځي.

د بیوزلی لاملونه :

۱. د تعلیمی کچې ټیټوالی

- زابل د نورو ولایتونو په نسبت ډیر کم ښوونځی، ښوونکی او زده کوونکی لری.
- د زابل په ډیرو ولسوالیو کی فعاله لیسې حتی ابتداییه ښوونځی هم شتون نه لری .
- زابل د نورو ولایتونو په نسبت کم لوستی ځوانان له بکلوریا ، فوق بکلوریا او لیسانس فارغین لری چی له همدی امله کم شمیر په دولتی ادارو کی په مدیریتي او لوړ رتبه اداری دندو کی بوخت دی .

۲. بیکاری

که څه هم په زابل کې د ځوانانو د بیکاری دقیقه سروې نه ده ترسره شوې او د بیکاری حقیقی ارقام شتون نلری خو داسي احساس کیږي چې د زابل ۳۵٪ د کار پر شرایطو برابر ځوانان مناسب کار نلري.

۳. نا امنی

زابل د هیواد د نا امنه ولایتونو څخه شمیرل کیږي چې د دولت تر کنترول لاندې قلمرو ډیر محدود دی چې له هم دې امله د نورو ولایتونو په نسبت په زابل کې کمې انکشافی پروژې تطبیق شوی او تطبیق کیږي.

۴. د وگړو نا متنا سبه وده:

د زابل دنفوس وده د هیواد او په ځانگړی توگه د زابل د اقتصادي ودې سره متناسبه نه ده، خصوصی سکتور چې د کاری فرصتونو د رامنځته کیدو اساس جوړوی په زابل کې کاملاً غیر فعال دی چې له همدې امله د ولایت اقتصادي وده ډیره ټیټه ده.

د زابل دنفوس ډیره برخه ځوانان او د ۱۵ کلونو څخه کم عمره ماشومان جوړوی چې په چټکی سره د کار عمر ته د رسیدو په حال کې دی او په کاري ځواک کې شاملیږي، په داسی حال کې چې د کار بازار د شغل د چمتو کولو ظرفیت نلری

همدارنگه د نفوس گرندې وده په ښوونیز او روغتیایی سیستم او موجوده د کرهڼې وړ ځمکو فشار راوړي.

د سکتورونو په تفکیک د کاري بوختیا تحلیل:

د اقتصاد وزارت د اساسي او استراتیژیکو موخو څخه یو هم د کاري ځواک لپاره د مناسبو کاري فرصتونو ایجادول دي او دا هغه وخت امکان لری چې د افغانستان د هر ولایت د تولیدي سرچینو، ظرفیتونو او امکاناتو څخه استفاده وشي، بیکاری د انساني سرچینو له اتلاف څخه علاوه مختلفي سیاسي، اقتصادي او ټولنیزې ستونزې له ځان سره لری. د منابعو اتلاف په ځانگړي توگه د انساني سرچینو بیکاری د هیواد انکشاف او وده له رکود سره مخ کوی او د بیوزلی لمنه په ټولنه کې پراخېږي.

دا چې په زابل کې څومره دکار په شرایطو برابر ځوانان شته او له جملې یی څومره بیکاره دي دقیق ارقام نشته مگر دخصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارو له طریقه مجموعاً 13298 وگړو ته په اداري، مسلکی او غیر مسلکی دندو کې دکار زمینه برابره شوې ده.

د زابل ولایت کاري ځواک د خصوصی سکتور، دولتی او غیر دولتی ادارو په تفکیک په لاندې ډول دي.

- د دولتی ادارو په چوکات کې د زابل ولایت ټوټل تشکیل ۳۴۵۴ دی چې له جملې یی 2621 کسان په کار او 833 بستونه خالی دي همدارنگه په دغه 2621 کاري نیرو کې 172 یی بنځینه کار کوونکي دي چې د موجوده کاري ځواک 6.5% تشکیلوي چې د نورو ولایتونو په نسبت ډیره کمه ده، د ۱۳۹۹ مالی کال وړي میاشتې کې شاوخوا ۷۵۰ پنځم او شپږم بستونه د اداري اصلاحاتو او ملکی خدمتونو د خپلواک کمسیون لخوا اعلان شوی دي.
- د دولت لخوا په تطبیق کیدونکو ودانیزو او خدماتی پراختیایی پروژو کې په تخمینې توگه ۵۰۰۰ کسانو ته د لنډ مهاله او اوږد مهاله کاري فرصتونه برابر شوی دي.
- له ۱۸۰۰-۲۰۰۰ کسانو ته د غیر دولتی موسساتو له طریقه د کار زمینه برابره شوې ده.
- خصوصی سکتور په زابل ولایت کې په نشته حساب دی یواځې دری کوچنی فابریکې چې یوه د پلاستیکي پایپ جوړونې او دوه د یخې د تولید فابریکې د ۱۵ میلیونه افغانیو په پانگونې سره فعالیت کوی چې 40 کسانو ته یی دکار زمینه برابره کړې ده، په تعداد د ۷۰ کسانو ته د مرغداری په برخه کې د کار زمینه برابره ده
- په تعداد 3567 کسان په سوداگری او اصنافو کې په کار بوخت دي

د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو پیژندنه:

تولید، صنعت او خدمات:

په زابل کې لوی سوداګر او پانګوال شته چې د تولید په برخه کې پانګونه وکړي په ځانګړې توګه د سیخ ګول، ګاډر، المونیم، پلاستيکي توکو، فرنیچر، نجاری، غوړی، لبنیات، ډول ډول جوسونه، روب، د دیګ مساله باب، اوبه او ګازداره نوشابه باب، پلاستيکي خړیټی او بوجی، چپلک او بوټ تشناب کاغذ، خوراکی توکي، ودانیز مواد، ریګ، خشت، جغل، بلوک، مزایک، کاشی او د بناکاری مواد لکه بیل، کلنگ.

ګمرک:

د شملزو ګمرک په اړه معلومات:

زابل له پاکستان سره ۶۴ کیلو متره فرضی کرښه لري چې ۳۰ کیلو متره یې دکندهار ولایت دپوله ساتونکو ځواکونو لخوا ساتل کېږي او نور پاتې په بشپړه توګه ساتونکي نلري د یاد ولایت د شملزو ولسوالۍ یو د هغه ولسوالیو د جملې څخه ده د پاکستان سره په سرحد موقعیت لري او د زابل ۶۴ کیلو متری فرضی کرښه هم د یادې ولسوالۍ یوه برخه ده. د شملزو ګمرک د افغانستان د زابل ولایت د شملزو ولسوالۍ د ځنځیر سیمې څخه د پاکستان هیواد د بلوچستان ایالت د بادیني او مسلیم باغ منطقو پورې غزیدلی ده د شملزو ولسوالۍ د زابل ولایت د مرکز قلات څخه ۱۰۴ کیلو متره فاصله لري او یاده ولسوالۍ یو د پراخ مساحت لرونکو او لوی نفوس لرونکو ولسوالیو د جملې څخه ده ددغه ولسوالۍ مساحت (۲۸۹۴) کیلو متره مربع ده او د (۲۷۸) په شاوخوا کې کوچنۍ او غټ کلی لري، د رسمي ارقامو په اساس شملزو (۳۵۸۸۶) تنه نفوس لري، د زابل ولایت د شملزو ولسوالۍ ګمرک چې اوس تازه رسمي شوی چې ددی ولسوالۍ د ځنځیر په نامه سیمه کې موقعیت لري، د یاد ګمرک او مرکز قلات تر منځ (۱۵۱) کیلو متره فاصله ده چې د یادې لوي لاري ۴۸ کیلو متره سړک د مرکز قلات څخه د شینکي ولسوالۍ د سره غره تر ساحې پورې په پاخه ډول سره جوړ شوی، پاتې ۱۰۳ کیلو متره سړک تر اوسه خامه او په اساسي ډول ندی روغول شوی، یاد ګمرک د شملزو ولسوالۍ د ځنځیر د سیمې څخه بیا د پاکستان باندیني سیمې ته غځیدلی ده د هغه ځایه د یاد هیواد د مسلیم باغ ولسوالۍ او د بلوچستان ایالت مرکز ته رسیدلی ده ډیری وخت قاچاقبران او د دولت مخلفان دتجارتی توکو ترڅنګ بی کیفیتو مواد په قاچاقی او غیر قانونی توګه له دې لاری صادر او واردوی او د تجارتی توکو محصول هم ددولت دمخلفانو لاسته لویږي، دزابل ولایت دګمرک پرانیستل به ددی لاری د لنډوالی، دقاچاقی او غیر قانونی صادراتو او وارداتو په مخنیوی کې مهم رول ولوبوی او همدارنګه به د هیواد د اقتصادي ودې، امنیت ټینګښت او دګمرکی عایداتو په زیاتوالی کې به هم مهم اغیز ولري.

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداګریزې اړیکې:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداګری د ۱۲۵۰ هجري شمسی کلونو راهیسي شروع شوی ده او د هغه وخت څخه تر نن پورې د بیلابیلو پړاونو سره دغه راکړه ورکړه مخامخ شوی ده چې ډیری وخت پاکستان افغانستان ته د ترانزیت په برخه کې خنډونه رامنځته کړي دا چې افغانستان په وچه کې راګیر هیواد دی او سمندر ته مستقیمه ته لار نه لري او تر ډیره په هغو هیوادونو باندې ولاړ دی چې د سمندر ته مستقیمه لار لري او بحر سره نژدې موقعیت لري ډیری وخت پاکستان د افغانستان د ترانزیت او سوداګری د صادراتو، وارداتو، حمل او نقل په برخه کې ستونزې جوړوي چې تر ډیره حده پورې غواړي ددی لاری په افغانستان باندې سیاسي او اقتصادي فشار وارد کړي، د افغانستان او پاکستان تر منځ د ترانزیت او سوداګری تړون په ۲۰۱۰ م کال کې لاسلیک شو او همدارنګه په ۱۹۶۵ م کال کې د نړیوالو کنوانسیونونو په چوکاټ کې افغانستان د ترانزیت او سوداګری تړون لاسلیک کړی چې دغه دوه تړونونه ددغه دوه هیوادونو ترمنځ سوداګری او ترانزیت قانونی کړي ده او همدارنګه

د ۱۹۶۵ م کال د ملگرو ملتونو د سوداګرۍ او ترانزیت د معاهدې په اساس پاکستان په دی مکلف دی چې افغانستان ته تر ګوادر بندر پوری د ترانزیت لاره ورکړی.

په لومړیو کې ددغه هیوادونو ترمنځ سوداګریزې او ترانزیت په پراخه اندازه وو او په لویه پیمانه یی ترمنځ سوداګری کیدله چې تقریباً په کال کې تر ۵ ملیارده ډالره پوری رسیدله، مګر په تیرو پنځو کلونو کې دغه سوداګری راتیټه شوی ده چې تقریباً ۴۰٪ ته راکمه شوی ده اوس په کال کې په اوسط ډول تر ۲ ملیارد ډالره پوری رسیږی، دغه راکړه ورکړه په تیرو کلونو کې یوازی د تورخم او سپین بولدک د لاری ترسره کیدله په ۱۳۹۹ کال کې د غلام خان بندر هم په رسمي او قانونی ډول د صادراتو او وارداتو پرمخ پرانیستل شو.

که چیرته ددی هیوادونو ترمنځ سوداګریزې اړیکې ښه شی او د ترانزیت په وړاندې شته خنډونه او ستونزې له منځه ولاړی شی دغه سوداګری به نوره هم وده او پراختیا وکړی چې کولای شو ددی لاری د دواړو هیوادونو تولیدات په ښه ډول سره د سیمې او نوری نړۍ هیوادونو ته ورسوو، هغه توکي چې ددغو ګمرکونو د لاری صادر او وارد کیري د کیفیت او اصلیت کنټرول یی وکړو. همدارنګه که چیرته ددغه دري رسمي ګمرکي لارو سربیره نوری لاری هم رسمي شی لکه د زابل د شملزو ګمرک او د پکتیکا د ګومل ګمرک نو دغه سوداګریزې اړیکې نوری هم پراخیږی او سوداګری غوړیږی چې د دواړو هیوادونو د اقتصادي پرمختګ لامل کیږی.

د افغانستان - پاکستان د سوداګرۍ او ترانزیت تړون:

منځنۍ آسیا تاجکستان ، ازبکستان ، ترکمنستان ، قرغیزستان او قزاقستان د خپلواکۍ ترلاسه کولو وروسته د دوه سویلي آسیا سیالانو (هند او پاکستان) لپاره یو په زړه پوری بازار بدل شو .

لکه څنګه چې د طالبانو د رژیم له رانسکورېدو وروسته د مرکزي آسیا هیوادونو سره د هند سوداګریز حجم زیات شو ، او د پاکستان د حکومت په غوښتنه ، د افغانستان او پاکستان د سوداګرۍ او صنایعو وزارتونو د ۲۰۱۰ کال په وروستیو کې د افغانستان - پاکستان - اوپټا سوداګرۍ او ترانزیت تړون لاسلیک کړ.

د تړون په اساس ، افغانستان د واګه بندر او د پاکستان ګوادر او کراچۍ بندرونو ته لاسرسی وموند. دواړه هیوادونه وتوانیدل چې په ۲۰۰۶ کې د خپلې سوداګرۍ اندازه له ۰.۸۳ میلیارده ډالرو څخه په ۲۰۱۳ کې ۲.۴ ملیاردو ډالرو ته ورسوي.

سربیره پردې د ملي بیوالي د حکومت له پرانیستې وروسته د افغانستان ولسمشر پاکستان ته د خپل سفر پرمهال ژمنه وکړه چې تر ۲۰۱۷ کال پورې به د سوداګرۍ حجم ۱۰۰۰ میلیارده ډالرو ته لوړ کړي.

د اپټا تړون ننگونې:

که څه هم د دواړو هیوادونو تر منځ د ترانزیت او سوداګرۍ تړون د افغانستان او پاکستان تر منځ د سوداګرۍ حجم ډیر کړی ، خو په وروستیو کلونو کې د ګڼو ستونزو لامل شوی چې په نهایت کې د تړون د ځنډیدو لامل شوی ، چې اصلي ننگونې یې په لاندې ډول بیانولی شو

- د اوپټا ترانزیت او سوداګرۍ تړون د دواړو هیوادونو لپاره ورته ګټه نه رسوي.

د اوپټا تړون پراساس به افغان سوداګر وکولی شي خپل سوداګریز ملکیت هندي بازارونو ته د واګه بندر له لارې صادر کړي ، خو دغه سوداګر به ونه شي کړای له پاکستان څخه هندي سوداګریز ملکیت وارد کړي د پاکستان ترانزیت او تجارت په ورته وخت کې د داسې شرایطو پرته د مرکزي آسیا هیوادونو ته ننوځي.

د پاکستان حکومت لخوا د اپټا تړون سرغړونه د لوړې توقیف فیس ، پاکستان ته د ننوتلو اجازه او د تورخم ، چمن او سپین بولدک بندرونو په پرله پسې ډول د بندیز لاملونه و چې د دې تړون سرغړونه یې لامل کړې.

- غیرقانوني تجارت او د سوداگریز ملکیت قاچاق د دواړو هیوادونو لپاره لویه ستونزه ګڼل کیږي. د پاکستان د احصایې د ادارې په وینا ، دغه هیواد په اپټا تړون کې د غیرقانوني سوداګرۍ له لارې په کال کې شاوخوا 1 billion ډالر له لاسه ورکوي. او د ټایرونو لپاره د پاکستان غوښتنه 37 سلنه د افغانستان څخه د غیرقانوني سوداګرۍ او قاچاق له لارې پوره کیږي.

د افغانستان د سوداګرۍ او صنایعو اتاق په وینا ، د پاکستان سرحدي چارواکو پر افغان سوداګرو اضافي بندیزونه وضع کړي دي ، لکه د سوداګرۍ جوازونه ، بانکي حسابونه او د ترانزیت جوازونه افغان سوداګر اړ باسي چې په ناقانونه توګه "بډۍ" ورکړي.

د پولې په دواړو خواو کې د ټولو سوداګریزو توکو تحویل د افغان او پاکستانیو سوداګرو لپاره یوه لویه ستونزه ده. څنګه چې د دواړو هیوادونو تر مینځ ډیری تجارتی توکي د خرابیدو ملکیت دي ، نو بیا تکرار کول د ملکیت د خرابیدو او وخت ضایع کیدو لامل ګرځي.

- د بانکي همکارۍ نشتوالی د دواړو هیوادونو د سوداګرو یوه اصلي ستونزه ده ځکه چې سوداګر اړ دي چې خپلې پیسې په غیرقانوني او غیر رسمي ډول د سوداګریزې ملکیت پیږلو لپاره د پولې دواړو غاړو ته انتقال کړي ، کوم چې د دواړو هیوادونو سوداګرو لپاره ډیری ستونزې رامینځته کوي.

لکه څنګه چې د اپټا تړون یو څه ستونزې رامینځته کړې ، نو اړینه ده چې د دې تړون شرایط ترمیم شي. د اوپټا تړون کې اصلاحات به نه یوازې د افغانستان او پاکستان ترمنځ سوداګرۍ او ترانزیت ته وده ورکړي ، بلکه د افغانستان - پاکستان د سویلي او مرکزي آسیا هیوادونو ترمنځ د پله په توګه به وده وکړي چې د یو بل منابعو ته اړتیا لري. د دې دوه بلاکونو اړتیا (د مرکزي آسیا هیوادونو او د سویلي آسیا هیوادونو) ته د دې حقیقت څخه څرګندېږي چې د مرکزي آسیا بلاک کافي سرچینې لري لکه بریښنا ، گاز او تیل چې د اوپټا تړون ترمیم لپاره د سویلي آسیا هیوادونو کې غوره بازار موندلی شي. ، لاندې ټکي په پام کې نیول کیدی شي:

- د اوپټا په مینځپانګو کې بدلون لازمي دی ، ځکه چې په اوسني وضعیت کې تړون نشي کولی په افغانستان کې د سوداګرۍ او ترانزیت ودي لامل شي.

- د هراړخیز تجارت او ترانزیت تړون په لاسلیک کولو سره ، دواړه هیوادونه کولی شي د اوپټا دوه اړخیز تړون څو اړخیز تړون ته وغزوي چې پکې هند او د مرکزي آسیا هیوادونه شامل دي.

- د هند او مرکزي آسیا له بازارونو څخه د سوداګریزو توکو د ترانزیت او سوداګرۍ ، او همدارنګه د غیرقانوني سوداګرۍ له مینځه وړو لپاره جدي اقداماتو لپاره د دواړو هیوادونو ژمنې.

- زیربنایي پروژې چې د دواړو هیوادونو او په ځانګړې توګه افغانستان کې د ترانزیت ګړندی کولو لپاره جدي اړتیا ګ. ل کیږي ترڅو د دې پروژو لپاره جدي اقدام وکړي.

د افغانستان او پاکستان تر منځ ترانزیتی لاری:

د افغانستان او پاکستان ترمنځ د ګډ سرحد په پوله په ۵ ولایتونو کې د ترانزیت نښلونکې نقطې لری چې په لاندې ډول دي

1. په ننگرهار کې د تورخم بندر

2. په خوست ولایت کې د غلام خان بندر

3. د پکتیکا په ولایت کې د انګور اډه

4. په زابل کې د شملزایی گمرک
5. په کندهار کې چمن او سپین بولدک

د گمرک اقتصادي ارزښت :

گمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توګه په اقتصادي پرمختګ کې مهم او اساسی رول لوبوي او د ټولنې د هوساینې او ساتنې تضمین کوي که چیرې یو هیواد وغواړي چې په اقتصادي، مالي او ټولنیزه برخه کې لاسته راوړنې ولري نو باید خپل ټول سیاستونه او پروګرامونه د گمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړي، گمرکونه د هیواد د تجارتي موادو په صادرولو او واردولو کې د ملا تیر حیثیت لري او د هیواد ټول تجارتي مواد د گمرکونو د لارې یا نورو هیوادونو ته صادريږي او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږي گمرک د تجارت او راکړې ورکړې په پرمختګ کې اساسی رول لري، ټول تجاران او سوداګر د گمرکونو په واسطه خپل تجارتي توکي د هیواد بازارونو ته عرضه کوي او همدارنګه د هیواد په داخل کې هغه توکي چې د پانګوالو او سوداګرو په واسطه تولیدیږي ددی لارې نورو هیوادونو ته انتقالیږي چې دغه عملیه او پروسه له یوې خوا د حکومت د عوایدو په زیاتیدو او د ملی بودجې په لوړیدو کې مرسته کوي او د بلې خوا خلګو ته ددی لارې د کاروبار د زمینی په برابرولو کې مرسته کولای شي ددی ترڅنګ د هیواد په داخل کې پانګوال دپته لیواله کیږي چې په گمرکونو کې پانګونه وکړي او تجارت سوداګری ته لاس واچوي.

د زابل ولایت د شملزو ولسوالۍ د ځنځیر په سیمه کې پروت گمرک چې زابل د پاکستان هیواد بلوچستان ایالت سره نښلوي د تجارت په غوړیدا او د دولت د گمرکي عوایدو په لوړیدو کې به اساسی رول ولوبوي یاد گمرک چې د سپین بولدک گمرک په نسبت زابل ته نژدې دی په اسانۍ او لږ وخت سره تجاران کولای شي خپل توکي د پاکستان هیواد بلوچستان ایالت څخه زابل ته او یا هم نورو مرکزي ولایتونو ته انتقال کړي او ددی ترڅنګ هغوی کولای شي خپل توکي، وچه او لمده میوه په لږ وخت او کم مصرف او ښه ډول سره د پاکستان هیواد ته صادر کړي.

ددی گمرک په جوړیدو سره به دیوې خوا سوداګر وکولای شي چې خپل توکي په اسانۍ، کم مصرف، لږ وخت او ښه ډول د زابل بازارونو او د مرکزي ولایتونو لویو مارکیټونو ته انتقال کړي، د بله طرفه به وچه میوه لکه بادام، انځیر، کشمیش، شکرپاره په خپل وخت سره د پاکستان هیواد ته انتقال کړي تر څو د هغه ځایه نورو هیوادونو ته صادر شي او همدارنګه به ددی ولایت لمده میوه لکه انار، انگور خټکي او هندوانې به هم ګاونډي هیواد ته د خرابیدو او د وخت د ضایعه کیدو څخه پرته انتقال شي. ددی گمرک په مسیر به خصوصی پانګوال زیربناوې جوړې کړي چې ورسره به ګڼ شمیر خلګو ته د کار زمینه برابره شي او یو ګڼ شمیر خلګ به په کار مصروفه شي چې ورسره به یی اقتصادي وضعیت ښه او د فقر کچه به ټیټه شي همدارنګه دغه گمرک کولای د امنیت په ټینګښت کې مهم رول ولوبوي.

په لنډه توګه د یاد گمرک ګټې او ارزښت په لاندې ډول سره خلاصه کولای شو:

1. د دولت د عوایدو په لوړیدو او ملی بودجې د کسر په کمیدو کې مرسته کولای شي.
2. د سوداګرو تجارتي توکي په اسانۍ، لږ وخت، کم مصرف او ښه ډول سره د هیواد بازارونو ته رسیږي.
3. د هیواد په خاص ډول د زابل داخلي تولیدات او کرهڼیز محصولات په اسانۍ، لږ وخت او کم مصرف سره د پاکستان بازارونو ته صادريږي.
4. هغه مواد چې په قاچاقی او غیر قانونی شکل سره د هیواد بازارونو ته واردیږي او کیفیت یی ټیټ وی د هغو مخنیوی

کیږي

5. پانگوال او سوداگر په زابل کې پانگونی او تجارت ته زړه ښه کوی او خصوصي سکتور د ولایت په پرمختګ اود اقتصاد په غوړیدا کې ونډه اخلي.
6. د زابل په امنیت باندې مثبت اغیز کوی.
7. د یاد ولایت اقتصاد وسره غوړپړی، خلکو ته د کار زمینه برابری او د فقر کچه ورسره ټیټیږي.
8. زابل به د افغانستان مرکزي، شمالي او ختیځې سیمې په مستقیمه توګه د پاکستان سره ونښلوي.
9. د شملزو سړک په مسیر د کاتلی مانده په سیمه کې د صنعتي پارک په جوړیدو سره به د افغانستان کورنی تولیدات پاکستان ته او د خامه موادو واردات افغانستان ته ارزانه او آسانه کړي.
10. د شملزو ګمرک په رسمي کېدو سره افغان سوداګر په ځانګړې توګه د زابل سوداګر د کندهار سپین بولدک بندر په نسبت په لږ وخت کې تجارتي مالونه زابل او له زابل څخه کابل او شاوخوا سیمو ته رسولی شي.
11. له څو لسیزو راهیسې افغانستان د پاکستانی اموالو لپاره بهترین مصرفي بازار و او د دې لپاره پاکستان کې سلګونه کمپنۍ جوړې شوې وې چې د افغانستان لپاره اجناس/خدمات وړاندې کړي.
12. د توليدي کارخونو د ژوندي ساتلو لپاره د مصرفي بازار درلودل اساسي موضوع ده او پاکستان اړ ده چې د خپلو تجارتي مالونو د خرڅلاو لپاره بازار پیدا کړي چې افغانستان ورته بهترین بازار ګڼل کېدای شي.
13. سربېره پردې افغانستان هم د یو شمېر اړتیاوو پوره کولو لپاره په تېره بیا د کرهڼیزو محصولاتو د صادراتو لپاره د پاکستان همکارۍ ته اړتیا لري او دغه صادرات افغانستان کې معمولاً د درېیو تجارتي لارو (سپین بولدک، تورخم او غلام خان بندره) ترسره کېدای شي.
14. اوس چې د شملزو ګمرک د پرانیستلو خبره کېږي نه یواځې سوداګرو ته یوه لنډه لار په لاس ورځي بلکې د نوموړې لارې د رسمي ترانزیت په پایله کې به د دولت خزانې ته هره ورځ میلیونونه افغانۍ عاید اضافه شي.
15. د نا تاید شویو معلوماتو په اساس د شملزو ګمرک په مسیر اوس هم هره ورځ شوا خوا ۱۰۰ بار وړونکي موټر تګ را تګ کوي.

د خلکو د ژوند کچې لوړوالی:

د کرنې دواړو غاړو ته خلګ خوشحاله دي چې د دې بندر په پرانیستې سره به دوی ته کاروبار پیدا شي، د شملزو ګمرک د رسمي پرانیستلو او ترانزیت په پایله کې به د ډیورنډ کرنې دواړو خواوو ته د مېشتو ولسونو کاروبارونه وغوړپړي او د سبزي ترڅنګ به د لارې په اوږدو کې هوټلونه، مارکیټونه او نور کاروبارونه جوړ شي چې دا کار به د دوی د کورني اقتصاد په پیاوړي کولو کې مرسته وکړي چې د کورنیو لپاره به بېلابېلې عایداتي سرچینې رامنځ ته شي چې د عوایدو په لوړېدو سره به د خلکو ژوند کې ښه والی راشي او په سیمه کې به د دایمي امنیت له تامین سره مرسته وکړي د دې ترڅنګ به د کرنې په دواړو خواوو کې د مصرفي توکو قیمتونه ټیټ، فردي سپماوې به زیاتې او د پانګونې د پراختیا سبب به وګرځي پاکستان چې د افغانستان د تازه میوو لپاره یو ښه مارکیټ دی زابل سوداګر به وکولای شي چې خپلې تازه میوې په کم وخت او کم لګښت سره د پاکستان بازارونو ته ورسوي.

د شملزو ګمرک د تاسیساتو جوړولو لګښت:

د یو ګمرک د فعاله کولو او رسمي کولو لپاره د لازمو زیربناوو جوړول حتمي او لازمی دي چون دخواست ولایت کې په غلام خان بندر کې د افغانستان حکومت له لوری په دوه سوه جریبه ځمکه کې تاسیسات جوړ شول نو پدې اساسد شملزو ولسوالۍ په ګمرک کې هم باید ورته تاسیسات جوړ شي.

د زابل د شملزایی گمرک د سوات تحلیل:

د قوت نقطې:	د ضعف نقطې:
- د شملزایی ولسوالۍ په سرحدی سیمه کې د گمرک د تاسیساتو جوړولو لپاره د پراخه ځمکې شتون. - د سیمې خلکو او د زابل د سیاسي قشر پوره ملاتړ او همکارۍ د گمرک د فعاله کیدو لپاره. - د شملزایی گمرک په مسیر د زابل مرکز قلات څخه د شنکې تر سره غره پورې ۴۸ کیلومتره سرک کانگریت دی یواځې ۱۰۳ کیلو متره سرک کانگریت ته اړتیا لری. - د کندهار د سپین بولدک ترانزیتی لارې په نسبت د شملزو گمرک لاره ډیره لنډه ده. - زابل به په مستقیمه توگه د هیواد شمالي، مرکزی او ختیځ ولایتونه د گاونډي هیواد پاکستان سره و نښلوي.	- د زابل مرکز قلات څخه د شملزو گمرک تر سرحدی سیمې د سرک حالت خراب دی یواځې ۴۸ کیلومتره سرک د مرکز قلات څخه د شنکې ولسوالۍ تر سره غره کانگریت دی. - د شملزو گمرک مسیر د امنیت له اړخه خوندي نه دی - د شملزو د ځنځیر په سیمه کې هیڅ لازم تاسیسات او زیربناوې شتون نلری. - د شملزو گمرک سیمه د دولت تر کنترول لاندې نه ده او ددولت د مخالفینو لخوا کنترولیری. - د تا سیساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون. - د پاکستان خواته د بادیني، مسلېم باغ او بلوچستان په سیمو کې د شملزو گمرک په مسیر د لازمو زیربناوو نشتون.
فرصتونه:	ننگونې:
- د سیمې د خلکو او زابل دسیاسي قشر پوره ملاتړ او همکارۍ. - په کافی اندازه د انساني سرچینو موجودیت. - د ترانزیتی لارو د جوړولو لپاره د دولت تمرکز او حمایت. - په افغانستان کې د سولې په منځته راتلو سره د افغانستان او پاکستان د سوداگریزو اړیکو پراختیا. - د پاکستان علاقه چې د افغانستان سره خپلې سوداگریزې اړیکې پراخه کړي او د افغانستان له لارې خپل سوداگری توکي مرکزی آسیا او منځني ختیځ هیوادونو ته صادر کړي. - د شملزو گمرک په مسیر د کاتلی مانده په سیمه کې د صنعتی پارک جوړیدل چې له امله به یی د پاکستان څخه په دغه صنعتی پارک کې د داخلی تولیداتو د تولید لپاره د خامه موادو واردات آسانه او ارزانه کړي. - د ټاپی پروژې په پلي کیدو سره د افغانستان او پاکستان ترمنځ د اړیکو پراختیا.	- امنیتی ستونزې. - د شملزو په سرحدی سیمه او د لارې په مسیر د لازمو تاسیساتو او زیر بناوو نشتون. - د تاسیساتو جوړیدو لپاره دافغانستان دامکاناتو او بودجوي محدودیت. - د شملزایی گمرک په فعاله کیدو سره د کندهار سپین بولدک ترانزیتی لارې ارزښت کمیږي چې له دې امله د کندهار سیاسي قشر ممکن ددې گمرک د فعاله کیدو سره مخالفت وښیي او د فعاله کیدو په لاره کې یی خنډونه جوړکړي.

صنعتی پارک:

صنعتي پارک د هغه اقتصادي زون يا ساحي څخه عبارت ده چې د ښاري ستراتيژيک پلان مطابق د اقتصادي ودی لپاره طرح شوي وی او د اړتیا وړ زیربناوی لکه (داخلی پاخه سړکونه، اوبه، برق، د فاضلابو سیستم، مخابراتی خدمتونه، او نوری د حفظ او مراقبت زیربناوی) او اړتیاوی پکي برابری شوی وی او د تولیدی او صنعتی فعالیتونو لپاره ورڅخه گټه اخیستل کیږی.

په زابل کی صنعتی پارک ته اړتیا او ارزښت یی:

دا چې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاری فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسی رول لری نو دی ټکی ته په کتو سره د صنعتی پارک، صنعتی او تولیدی فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسی رول لوبولی شی او کولی شی زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راوی د زابل لپاره د صنعتی پارک د جوړېدو او دلته د تولیدی او صنعتی فابریکو د فعاله کیدو ارزښت په لاندی ډول سره خلاصه کولای شو.

دا چی زابل د ترانزیت او حمل او نقل له مخی خورا مهم ستراتیژیک موقعیت لری او همدارنګه زابل ولایت د تولید لپاره په پراخه پیمانه طبیعی منابع او کافی اندازه سره خام مواد لری او دغه ولایت د طبیعی او معدنی سرچینو د لحاظ د هیواد دغنی ولایاتو په کتار کې شمیرل کیږی مګر متاسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د اقتصادی او تولیدی ظرفیتونو د تحلیل او څیړنی په برخه کې کار ندی شوی چې تر ډیره یی لامل ناامنی او د مرکزی حکومت نه پاملرنه ده.

زابل په پراخه پیمانه معدنونه لری چې تر اوسه د یادو معدنونو په هکله هیڅ څیړنه ندی شوی او نه هم په دی برخه کې د اړونده ادارو لخوا کومه سروی ترسره شوی ده چې ددغه معدنونو ارزښت څومره دی او کولای شی چې څومره د یاد ولایت په پرمختګ او اقتصادی وده کې مرسته وکړی ددی تر څنګ زابل د طبیعی سرچینو په برخه کې د اوبو له اړخه لوی او پراخی د اوبو سرچینی لری چې کولای شی د یاد ولایت د کرهڼی، مالدارۍ په پراختیا او د برق په تولید کې اساسی رول ولوبوی، زابل دوه لوی سیندونه لری چې یوه د ارغنداب سیند دی او بل د ترنګ سیند دی متاسفانه چې تر اوسه د یادو سیندونو د اوبو د ظرفیت او ارزښت په هکله کومه سروی نده ترسره شوی او نه هم په دی هکله کوم ارقام راټول شوی چې په دغه سیندونو باندی د اوبو د بندونو په جوړېدو سره به څو هکتاره ځمکه خړوبه او څو میګا واټه بریښنا به تولید شی دغه هم تر ډیره د ناامنیو، په اړونده ادارو کې د ټیټ ظرفیت او د مرکزی حکومت د کمی پاملرنی په وجه پاتی ده په عمومی ډول سره د طبیعی سرچینو، معدنونو او کرهڼی اومالدارۍ لحاظه زابل یو غنی ولایت دی او په دغه ټولو برخو کې په کافی اندازه سرچینی او منابع شته مګر متاسفانه چې تر اوسه په یادو برخو کې هیڅ کار ندی شوی، هغه منابع او سرچینی چې شته د هغو څخه هیڅ ګټه نده اخیستل شوی او نه هم ورته پاملرنه شوی ده دلته تر اوسه یوازی د نورو هیوادونو په منابعو او یا هم د نورو ولایتونو په تولید باندی تکیه شوی، هغو منابعو ته چې زابل او دغه سیمه یی لری په کم ارزښت کتل شوی او ګټه نده ورڅخه اخیستل شوی. زابل د صنعت او تولید په برخه کې ښه ظرفیتونه لری مګر په دی برخه کې کومه پانګونه نده شوی یاد ولایت لوی پانګوال او سوداګر لری او هغوی تر ډیره لیوالتیا لری ترڅو په مختلفو برخو کې پانګونه وکړی ترڅو د ټولنی د غوښتنو او اړتیاوو سره سم توکی تولید او په مناسب قیمت یی بازار ته وړاندی کړی مګر هغه ضروری اسانتیاوی چې باید ورته برابرشوی وای هغه امکانات په لاس کې نه لری او نه هم دولت دی برخی ته پاملرنه کړی ده لکه د صنعتی پارک جوړښت، په یاد پارک کې د لومړنیو امکاناتو او اسانتیاوو اماده کول لکه بریښنا، اوبه، د فاضلابو سیستم، پاخه سړکونه او پانګوالو ته د فابریکی او تولید کارخانی جوړښت لپاره د ځمکی ویش، د حفظ او مراقبت تاسیسات او داسی اوس چې د تاجکستان هیواد وارداتی بریښنا ددی ولایت څخه تیریری او د یادی بریښنا مزى او پایی زابل ته رسیدلی چې ددی ولایت څخه به نورو ولایتونو ته دغه بریښنا رسول کیږی او د یادی بریښنا یوه برخه به زابل ولایت ته ورکول کیږی چې ددغی بریښنا په فعاله کیدو سره به زابل پانګوالو ته د پانګونی یو ښه فرصت مساعد شی.

د ټولنی د هوساینی او د ولایت د پرمختګ لپاره به صنعتی او تولیدی فابریکی خورا مهم او اساسی رول ولوبوی ددی صنعتی پارک په جوړېدو او د مخکنیو ذکر شویو توکو د تولیدی فابریکو په فعاله کیدو سره به ددی ولایت زرګونو مسلکی او غیرمسلکی کسانو ته د کار زمینه برابره شی په دندو د افرادو دګمارنی له امله به په زابل کی د بیوزلی کچه ټیټه، د ګاونډیو او نورو بهرنیو

هيوادونو څخه به د توليدی توکو واردات کم او په اوږده مهال کې ددی امکان شته چې دا توکی نورو هيوادونو ته صادر شي چې ورسره به د هيواد د تاديواتو بيلانس کم شي ، په دندو د افرادو د گمارنی له امله به د ولايت په امنيت کې ښه والی راشي، کورنی او سيمه ايزه مناقشی به لږ، په مخدره توکو د روږدو کسانو تعداد به راټيټ، د ښځو اقتصادي توانمندی به زیاته شي چې د خلکو د ورځني عايد په زیاتیدو کې به مرسته وکړي او د غربت کچه به تر يو حده ټيټه شي چې ورسره به یاد ولايت په اقتصادي او ټولنيزه برخه کې پرمختگ کړي.

تقاضا :-

په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانگونه کېږي او په یادو برخو کې پاگونی ته خورا زیاته اړتیا لیدل کېږي

۱- کانونه او هغو د را ایستولو په برخه کې پانگونه.

۲- صنعتی کارخانې لکه د بوټونو، چمپلو، پلاستيکی او چینی لوښی، پایپ جوړونه، خوراکي او غیر خوراکي توکي، مشروبات او داسی نور.

۳- برق او اوبه.

۴ - په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانگونی اړتیا او د خلگو تقاضا.

په زابل ولایت کې د دغه پورته ذکر شویو برخو څخه په یوه برخه کې هم پانگونه نده شوی او دلته اړتیا او د خلگو غوښتنه ده چې په دغه لاندی برخو کې پانگونه وشي.

1 - **ودانیز مواد:** لکه د کچ، رنگ، خښتی، سیخ گول، گاډر، کاشی، سیمنټ، ریگ، ودانیزی او د کورونو زینتی ډبري د ولایت په کچه تر ۲۰۰ زیاتی لویي او کوچنی ودانیزی پروژي چې د دولت ، موسساتو او نورو برنامو له لوری تطبیق کېږي پرته له ریگ او ډبري نور هېڅ ساختمانی مواد په زابل کې نه پیدا کېږي نو په دی اساس په زابل کې ددغو توکو د تولید لپاره کافی تقاضا او تش مارکیټ شتون لري که په دغه برخو کې پانگونه وشي د یو طرفه به یاد ولایت د ساختمانی موادو د اړخه د خلگو تقاضا پوره کړي او د بله طرفه به یاد مواد په ښه کیفیت او مناسب قیمت په خپل وخت سره د غوښتونکو په واک کې ورکړل شي چې له یوی خوا به د خلگو غوښتنو ته ځواب وویل شي او بل به خلگو ته د کار زمینه برابره شي، همدارنگه به یو څه اندازه عواید دولت ته په لاس ورشي چې دغه ټول د فقر د سطحی په ټیټولو، د کاری فرصتونو په پیدا کولو، د اقتصاد په وده او د هيواد په پرمختگ کې ډیره مهم او ارزښت لرونکی رول لري.

۲- **زیربنا او کور جوړونه:**

د نورو کلونو په نسبت په زابل کې د ښارنشیننه یعنی ښار کی د اوسیدو کچه زیاته ده ډیری خلگ غواړي چې په ښار کې ژوند وکړي او دلته کاروبار پیل کړي ددی ترڅنگ یو زیات شمیر خلگ چې د گاونډیو هيوادونو څخه راستانه شوی او د زابل په مرکز قلات کی میشت شویدي او د ډیر شمیر گډوالو اقتصادی وضعیت نسبتاً ښه دی او غواړي چې په مرکز قلات کی زیربناوی جوړوي او یا هم کورونو او د کاروبار لپاره لویو مارکیټونو او دوکانو ته اړتیا لري چې د رهایشی ښارگوټو، پلازا، مارکیټونو په برخه د پانگونی ډیر پراخ فرصتونه شته، د خلگو د غوښتنی په اندازه پاخه او اساسی کورونه شته او نه هم سوداگریز مارکیټونه شته په دی برخه کې د پانگونی په کولو سره به خلکو ته د کار زمینه پیداشي اوهم به پانگوال خپله سرمایه په کار واچوي او گټه به تر لاسه کړي.

۳- خوراکی او غیر خوراکی توکی، دوا او درمل:

په زابل ولایت کې تر اوسه د خوراکی توکو په برخه کې په کمه اندازه پانگونه شوی، ډیری خوراکي او غیر خوراکي توکي د نورو ولایتونو څخه واردېږي، دلته یادو توکو ته تقاضا لوړه ده که په دغه برخه کې په لږ اندازه سره پانگونه وشي نو د خلکو غوښتونو ته تر یو حده ځواب ویلی شي او د کاري زمینی په برابرولو کې هم مرسته کولی شي.

همدارنگه زابل ته ټول زینتی توکي د نورو هیوادو او ګاونډیو ولایاتو څخه راوړل کېږي که هغه د پوښاک جامی دی یا بوټونه او خپلی وی او یاد هم د کورونو نور د ضرورت توکی دی لکه لوبښی، پلاستیکی خړیطی او داسی نور... که په یادو برخو کې په ابتدایی توګه هم پانگونه وشي تر یو حده د خلکو غوښتونو ته ځواب ویلی شي.

ددی ترڅنګ په یاد ولایت کې ټوله استعمالیدونکی دوا، درمل که انسانی ده یا حیواني او یا هم نباتی ټوله د نورو هیوادونو څخه واردېږي په دی برخه کې د پانګونې ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای شي یاد ولایت ته پرمختګ ورکړي او اقتصاد یی ورسره وغوړېږي.

خدمات :

په زابل کې د خدماتو په برخه کې د پانګونې کافی فرصتونه او ظرفیتونه شتون لری خو بدبختانه پدی برخه کې هیڅ پانگونه نده شوی په ټولو برخو کې لکه انترنیت او مخابراتی خدمات لوژستیکی خدمات ، د زراعتی محصولاتو بسته بندی ، د رستوران او هوټل خدمات ، ترانسپورتی او سیاحتی خدمات او داسی نور. د خدماتو د وړاندی کولو کیفیت ډیر ټیټ او خلک تری رضایت نه لری.

پوهنه او لوړی زده کړی:

په زابل ولایت کې اوس یوازی څلور خصوصي ابتداییه او متوسطه ښوونځي فعاله شوی، د لوړو زده کړو کوم خصوصي پوهنتون او یا هم انستیتوت شتون نه لری تر څو هغه ځوانان چې دولتي پوهنتون ته نشي بریالی کیدلی او یا هم د کورنیو ستونزو له امله نشي کولای د لوړو زده کړو لپاره نورو ولایاتو ته ولاړشي زده کړی پکی وکړي که د پوهنی او لوړو زده کړو په برخه کې پانگونه وشي او یاد ښوونیز مرکزونه په ښه او لوړ کیفیت سره خدمات وړاندی کړي نو ډیری ځوانان به ورته ورشي او خپلی زده کړی به پکی وکړي.

مخابراتی او انترنیتی خدمات :

په زابل ولایت کې د Wi-Fi او کیبل انترنیتی خدمات یوازی په مرکز قلات کې د یو شمیر دولتي ادارو پوری محدود دی کورنی شرکتونه، موسسات او نوری اداري د خصوصي انترنیت Wi-Fi خدماتو څخه استفاده نه کوی او نه هم په دی برخه کې خصوصي شرکتونه شته چی په کورنیو ، ادارو او مارکیټونو ته انترنیت ورکړي، د زابل په ډیرو لږو پرتو ولسوالیو کې لکه میزانه، ارغنداب، دایچوپان، اطغر ، شملزایی ، نوبهار کاکړ ولسوالیو کې مخابراتی خدمات صفر دی یوازی د لویو غرونو او ټپو په څوکو کې مخابراتی خدمات کار کوی نو په دی اساس په دغو ولسوالیو کې مخابراتی خدماتو ته لاسرسی، د مخابراتی خدماتو نه استفاده او همدارنگه د انترنیت استعمال ډیرکم دی که موجوده مخابراتی شبکې دغو ولسوالیو ته خپل خدمات و غځوی هم به خلک مخابراتی خدماتو ته لاسرسی ومومي، د ۱۰ فیصده مالیې له لاری به د دولت عواید زیات شي مخابراتی شبکې به مفاد تر لاسه کړي په ولسوالیو کې به د اداري خدماتو کیفیت ښه شي، د مکاتبو ، هداياتو ، احکامو لیرد به په الکترونیکی ښه هم ترسره شي.

د زابل د زراعتي محصولاتو ظرفيت:

زابل د موقعيت له لحاظه د هيواد شمالي، مركزي او ختيځې سيمې د هيواد د لويديځو او سهيلي سيمو سره وصلوي همدارنگه د زابل ولايت د شملزايي په ولسوالي كې 64 كيلومتره گډه پوله د پاكستان هيواد سره لري ددې موقعيت له امله د شملزايي گمرک دځانگړي اقتصادي ارزښت لرونکی دی.

زابل هم په نسبي توگه د هيواد د زراعتي ولايتونو له جملې څخه دی چې ۲۱۱۴۵۷ هكتاره زراعتي ځمكې لري چې 6200 هكتاره آبي ځمكې، 9000 هكتاره للمې ځمكې، 2900 هكتاره ميوړه لرونكې ونې، 2000 هكتاره ځنگلات تشكيلوي او پاتې نورې هم تاكستانونه، وچې ځمكې د اوبو او واورو تر پوښښ لاندې سيمې تشكيلوي.

ددې ولايت ډيرې ولسوالي مناسبه آب وهوا(اقليم)، په كافي اندازه اوبه او حاصلخيزې ځمكې لري چې دمختلفو زراعتي محصولاتو، ميوه لرونكو ونو او حيواناتو درروزني لپاره مناسب دی چې د غذايي خونديتوب، كاري بوختيا(اشتغال زايي) ، د فقر كموالي او دخلكو د ژوند دسطحې په ښه كولو كې مهم رول لري. د ۲۰۱۶-۲۰۱۷ كال دافغانستان دخلكو دژوند د وضعيت د سروی د ارقامو په اساس د زابل ولايت د 80-85 سلنه كاري ځواك د كرهنيې په سكتور كې په كار بوخت دی له دی امله زابل ولايت يو مهم زراعتي، ترانزيتي او سوداگريز ولايت دی همدارنگه د زراعت او كرهنيې په برخه كې مهم رول لوبوي.

د زابل ولايت په سيمه ايزه او ملي كچه سوداگر لري چې په وارداتو او صادراتو او همدارنگه په كندهار او هرات كې لويې فابريكې لري چې دا پخپله د خصوصي سكتور د ودې لپاره يو مهم مزيت دی كه په دې ولايت كې ورته د سرمايه گذاري فرصتونه برابر شي په دې ولايت كې به لويې د پروسس، توليد، بسته بندي او خدماتو فابريكې جوړې كړي.

د زابل ولايت كرهنيزه ځمكه د ولسواليو په تفكيك سره :

شماره	د ځای نوم	د ځمکې ډول	د کرنی موسومونه	سیمه په هکتار	سلنه
۱	مرکز قلات	زراعتی	پسرلنی	۱۲۸۵۲	
۲	شاجوی	زراعتی	//	۸۸۹۲	
۳	شهر صفا	زراعتی	//	۹۰۰۰	
۴	شنکی	زراعتی	//	۳۵۹۰	
۵	سیوری	زراعتی	//	۲۵۸۱	
۶	ارغنداب	زراعتی	//	۵۲۶۰	
۷	نوبهار	زراعتی	//	۲۹۷۰	
۸	شملزایی	زراعتی	//	۳۱۵۰	
۹	اطغر	زراعتی	//	۳۱۹۲	
۱۰	کاکړان(خاک افغان)	زراعتی	//	۳۲۰۰	
۱۱	میزانه	زراعتی	//	۳۹۸۱	
ټولټال				۶۲۰۰۰	

خړوبې کرهڼيزې ځمکې (خړوبې، للمې) او ظرفيت د هکتار پر بنسټ:

شماره	د ځمکې ډول	سيمه په هکتار	سلنه
۱	د کرهڼي وړ ځمکې عمومي ساحه	۰	
۲	د کرهڼي وړ ځمکه (ابی ځمکه)	۶۲۰۰۰	
۳	د څړځایونو او چمن زارونو ځمکه	۵۰۰۰	
۴	تاکستانونه	۱۵۰۲۵	
۵	د میوه دارو باغونه	۲۹۰۰۰	
۶	طبیعی ځنگلونه	۲۰۰۰	
۷	للمې	۹۰۰۰۰	
۸	غیر کرنیزه ځمکه	۸۴۳۲	
۹	د سیندونو غاړی	۰	
ټولټال		۲۱۱۴۵۷	

د زابل ولایت د مهمو زراعتی محصولاتو پیژندنه او ظرفیت:

بادام:

د زابل د اوبو او هوا (اقلیم) سره د بادامو توافق دا محصول د زراعت په برخه کې یو استراتیژیک نبات جوړ کړی چې دعواید په رامنځته کولو، اشتغال، اقتصادي ودې او د فقر د کچې په کمولو کې مهم رول لري.

د موجوده معلوماتو پر اساس چې د زراعت او مالدارۍ ریاست، معتبرو انټرنیټي سایټونو او ددې ولایت د اوسیدونکو څخه ترلاسه شوی دی ددې ولایت زیاتره برخه د بادامو په کښت پوښل شوی ده چې شاوخوا ۱۲۰۰۰ هکتاره ځمکه یې پوښلې ده چې په کلني توګه ۲۴۸۸۸ ټنه حاصلات په لاس ترې راځي.

په دې اساس د بادامو د حاصلاتو د ښه والی لپاره هڅې کېږي تر څو د دهقانانو د ژوند وضعیت، اسباب او وسایل، دمناسب چاپیریال برابرول، او دملاتړ او هڅونې کچې ته ښه والی ور وبخښل شي تر څو د کمیت او کیفیت له لحاظه د بادامو په حاصلاتو کې ښه والی رشي.

د زابل ولایت د موجوده زراعتی محصولاتو دښې استفادې او دخلکو د زراعتی عوایدو د زیاتوالی لپاره زابل ولایت د بادامو د پروسس کارخانه چې د ۳ متریک ټن ورځنی ظرفیت سره چې د بادامو د حاصلاتو په زیاتوالی کې به رغنده رول ولری ضرورت لری ددهقانانو دعوایدو د زیاتوالی نه علاوه به په کافی اندازی کاری فرصتونه د نارینه او ښځینه وو لپاره ایجاد کړی چې ممکن شاوخوا ۵۳۰۰۰ کسانو ته دکار زمینه برابره کړی او د بادامو محصولاتو د بازارموندنې لپاره د نمایشگاوو تر سره کول، معیاری پلور د مرکزونو جوړول، د مشتریانو د جذب لپاره د ولاياتو ترمنځ د سوداګریزو اړیکو رامنځته کول او دبادامو دمحصولاتو د زیاتوالی لپاره دزیاتې پانګونې د جذب زمینه برابرول اړین دی.

د زابل ولایت د میوه لرونکو ونو باغونه په سنتي بڼه جوړ شوي په اوسطه توګه یو باغ د ۸۰-۱۰۰ ونو د ۵/۴ متره فاصله کې لري د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس که ددې ولایت د باغداری سیستم حمایت شي او حاصلات یې و پیرل شي ددې امکان لري چې د بادامو د حاصلاتو د پلور څخه ترلاسه شوي عواید د ولایت د پراختیا، امنیت، د بیوزلي کمولو او کار پیدا کونه کې به ډیر اغیزمن تمام شي.

په زابل کې له ۸ نوعو څخه ډیر بادام حاصلیږي چې مشهورې نوعې یې ننږیل، کارمل، عبدالواحدی کاغذی، عبدالواحدی سنگګ، کف مال محلی اول، کف مال محلی دوم او محلی سنگګ دي چې قیمت ترینه یې ستاربابی کاغذی او پسته یې او ارزان ترینه یې محلی سنگګ دي.

کلنی د تولید ظرفیت:

د زابل شاوخوا 12000 هکتاره ځمکه د بادامو په کښت پوښل شوې ده چې د زراعت ریاست د معلوماتو په اساس د کلنیو حاصلاتو منځنۍ مقدار یې 24888 ټنه ښوودل شي او په روان 1399 ه ش کال کې د یوټن محلی سنگګ (کتې) بادامو قیمت 80000 افغانې دي چې په کلنی توګه 1,943,040,000 افغانې عواید د بادامو له پلور څخه په لاس راځي چې متاسفانه دغه مبلغ دنورو ولایاتو په عوایدو کې حساب کیږي او په ډیره کمه اندازه د مزد په ډول پیسې ددې ولایت د وګړو جیبونو ته رسېږي.

ددې نبات د پروسس، ساتنې، بسته بندۍ، قوریه دارۍ، بازار موندنې او پلور په برخه کې هیڅ نوعه اساسي اقدامات نه دي ترسره شوي او تر اوسه د بادامو کرل، ساتنه، د حاصلاتو را جمع کول او پلورل په سنتي شکل ترسره کیږي.

2. انځیر:

انځیر هم ددې ولایت د مهمو زراعتي محصولاتو څخه شمیرل کیږي ددې ولایت په شاه جوی، میزانه او شهرصفا ولسوالیو کې خلګ د انځیرو په باغداری بوخت دي، د زراعت او مالدارۍ ریاست د ارقامو په اساس ددې ولایت (۲۰۰) هکتاره ځمکه انځیرو پوښلې ده چې په کلنی توګه ورڅخه (۲۸۰۵۳) تنه عواید په لاس راځي.

په زابل کې دري (۳) ډوله انځیر شته چې عبارت دي له: سپین کاغذي انځر، تور انځر اوسره انځر.

په ۱۳۹۹ ه ش کال کې د یو کندهاري من چې د 4.375 کیلو ګرام سره برابر دی ټیټ ترینه قیمت 300 افغانۍ، د منځنۍ کیفیت لرونکو انځیرو من 1100 افغانۍ او د عالی ترینه انځیرو قیمت 2050 افغانۍ دي په دې ډول محاسبې سره د یو کندهاري من منځنۍ قیمت 1150 افغانۍ کیږي او د یو تن قیمت 262857 افغانې کیږي په دې ډول د 28053 ټنو څخه په کلنی توګه 7,373,931,428 افغانۍ عواید ترلاسه کیږي.

متاسفانه د انځیرو د خوندي ساتلو، بسته بندۍ د مواصلاتي لارو د خراب وضعیت او پروسس د مراکزو د نشتون له امله یواځې د انځیرو د پلور له لارې یوه کمه اندازه عواید د زابل دهقانانو او سوداګرو ته په لاس ورځي په دې بنا د زابل ولایت د انځیرو د حاصلاتو د زیاتوالي لپاره هڅې کیږي چې دهقانانو د ژوند وضعیت ښه شي، د انځیرو د باغداری، پروسس او ساتلو لپاره اسباب او وسایل، د مناسب چاپیریال برابرول او د انځیرو د محصولاتو نه ملاتړ او تشویق ته بهېدو وړکول ترڅو د کمیت او کیفیت له لحاظه د انځیرو په حاصلاتو کې مثبت تغیرات رامنځته شي.

په ضمن کې د خصوصي پانګونې د فرصت برابرولو په صورت کې د انځیرو حاصلات کولای شي د محصولاتو د پروسس له لارې (ارزش زنجیره) د محصولات په ارزښت کې د زیاتوالي له طریقه یو زیات شمیر خلکو ته د کار برابر زمینه برابره کړي ځکه انځیر کولای شي په عادي شکل، د مربا او وچو انځیرو په ډول په فروش ورسېږي.

د زراعتي محصولاتو د اغیزمنې استفادې په موخه باید په زابل ولایت کې د زراعتي محصولاتو د پروسس فابریکې جوړې شي چې هم د زراعتي محصولاتو په زیاتوالي کې رغنده رول ولري او هم په کافي اندازه کاري فرصتونه رامنځته کړي، د انځیرو د محصولاتو د بازارموندنې

لپاره باید د انځیرو نندارتونونه جوړ شي او همدارنگه د پلور د مرکزونو جوړیدل او د ولایاتو ترمنځ د مشتریانو د جذب په منظور د سوداگریزو اړیکو پراختیا په نظر کې ونیول شي.

3. انګور:

د زابل د اقلیم سره دانګورو دتوافق له امله انګور د زراعت په سکتور کې دوهم استراتیژیک نبات دی چې د عوایدو په رامنځته کولو، کاری بوختیا، اقتصادي ودې او د فقر د کچې په کمولو کې مهم رول لري .

په زابل ولایت کې دوولس (۱۲) ډوله انګور مروج دي چې عبارت دي له: (گردگ، سندوخاني، آئینه، توریان، شیخ علي، سرکشمش، قلمک، سره سابي، ټانډیان، خیر رحمان، لعل او روچه) چې له یادو انګورو څخه په تازه او وچ شکل (کشمش/وڅکې) گټه اخیستل کېږي د زابل ولایت څخه هر کال په اوسط ډول ۵۰۶۳۴ تنه انګور دافغانستان نورو ولایتونو د بېلګې په توګه: غزني، کابل، کندهار او ان بهرنیو هېوادونو ته صادرېږي؛ خو له بده مرغه چې تر اوسه پورې په زابل ولایت کې د یادو محصولاتو لپاره معیاري مارکیټ نشته نو له همدې امله په ډېره کمه بیه هم پلورل کېږي چې دغې چارې که له یوې خوا د دهقانانو په اقتصادي وضعیت منفي اغېزه کړې نو له بلې خوا یې د یاد ولایت عایداتي کچه هم راتیټه کړې ده.

دهغه معلوماتو په اساس چې د زراعت او مالدارۍ ریاست، معتبرو انټرنیټي سایټونو او ددې ولایت له خلکو نه ترلاسه شوی ددې ولایت زیاته برخه دانګورو باغونو پوښلې ده چې (15000) هکتاره ځمکه یې احتوا کړې ده او په کلني توګه 62500 تنه حاصل ورکوي چې 15625 تنه کشمش ترې جوړېږي په اوسط ډول د یو تن کشمشو قیمت (160000) افغانۍ دی په دې حساب په کلني توګه (2,500,000,000) عواید دانګورو د پلور له طریقه لاسته راځي. د انګورو دحاصلاتو د ښه والی په منظور هڅې کېږي ترڅو ددهقانانو دژوند وضعیت ښه شي، هغوی ته د نوی عصر او ټیکنالوژۍ سره سم کرهڼیز وسایل او ماشین الات اماده شي او همدارنگه زراعت په ډګر کې بلخصوص د انګورو په برخه کې بزگران د نویو علمي او تخنیکي چاپیریال بلد کړي او په دی برخه کې د هغوی د پوهی سطحه لوړه کړی ددی سره په څنګ کې دانګورو دحاصلاتو د حمایت او هڅونې کچې ته بهبود وربښل شي ترڅو دکمیت او کیفیت له لحاظه د انګورو حاصلات ښه شي.

په ضمن کې د خصوصی سکتور د پانګونې او علاقمندي په صورت کې د انګورو محصولاتو ته په اسانۍ سره زنجیره یی ارزش ورکولای شو یعنی انګور په جوسو، کشمشو او داسی نورو حلالو تولیداتو بدلولی او خرڅولی شو چې په دې کار سره به یو زیات شمیر خلکو ته دکار زمینه برابره شي.

دانګورو د محصولاتو دښی استفاده او د زراعتی عوایدو دزیاتوالی لپاره باید په زابل کې د انګورو د پروسس کارخانه چې په ورځ کې د (۳) متریک ټن انګورو د پروسس او بسته بندی ظرفیت ولری جوړه شي په دې سره به نه یواځې د انګورو زراعتي محصولات زیات شي بلکې شاوخوا (۵۳۰۰۰) کسانو ته به دکار زمینه هم برابره شي او په ضمن کې د انګورو د حاصلاتو د بازارموندې لپاره باید نمایشگاه، د پلور د مرکزونو جوړول، د مشتریانو د جذب لپاره د ولایاتو ترمنځ د سوداگریزو اړیکو رامنځته کول په نظر کې ونیول شي.

4. پسته:

د زابل په نوبهار، سیوری، شنکی او ارغنداب ولسوالیو کې د پستې نیالګیو ښه نتیجه ورکړې ده چې د زابل د وچې میوې د سوداګرو په وینا ددې ولسوالیو څخه په منځنۍ توګه د کال 6000 تنه پسته بازار ته د پلور لپاره راځي، په منځنۍ ډول د یو کابلی من پستې قیمت 3500 افغانۍ او په ترتیب د یو تن قیمت 500150 افغانۍ کیږي چې د 6000 ټنو مجموعی قیمت درې ملیارده 3000000000 کیږي.

5. انار

انار د زابل ولایت یو د مهمو زراعتی او کرهڼیزو محصولاتو څخه شمیرل کیږي چې ددې ولایت په میزانه، شهرصفا او شینکی ولسوالیو کې د انارو روزنه کیږي او حاصل ورڅخه ترلاسه کیږي.

زابل ولایت کې دوه ډوله انار مروج دي، چې عبارت دي له: کاتي او کاغذی انارو څخه، له یادو انارو څخه په تازه شکل او د مشروباتو په جوړولو کې گټه اخیستلی کېږي د هغو معلوماتو پربنسټ چې د زراعت ریاست او انټرنیټي سایټونو څخه تر لاسه شوی ددې ولایت په یادو

ولسوالیو کې د (500) هکتاره ځمکه د انارو د ونو په واسطه پوښل شوی ده چې په اوسط ډول سره په کال کې (7000) ټنه انار ورڅخه ترلاسه کېږي، دیو ټن انارو اوسط قیمت 28570 افغانۍ کېږي په اوسط ډول په کال کې د (200) میلیونه افغانیو په اندازه عواید ورڅخه ترلاسه کېږي چې دغه ددی ولایت لپاره د انارو د محصول څخه یو لوی ترلاسه کیدونکی رقم دی، که څه هم اوس ددی زابل انار په مستقیم ډول د کندهار ولایت په نامه د هیواد څخه بهر ته صادریږي که چیرته ددی ولایت د انارو د حاصلاتو د کیفیت او کمیت د حالت د ښووالی او لوړولو لپاره د اسبابو، وسایلو او بزگرانو د وضعیت لوړولو لپاره پروگرامونه جوړ او د بزگرانو د تشویق او محصولاتو لپاره مناسب بازار برابر شي او ددی سره په خوا کې خصوصي سکتور د انارو په برخه پانګونې تشویق کړل شي او هغوی په دی برخه کې پانګونه وکړي نو کولای شو چې ددغه محصول څخه د یو بهترین محصلاتي ځنځیر په توګه د هیواد په سطحه خلکو ته د کار د زمینی برابرولو په توګه ګټه واخلو او ددی لاری ډیرو خلګو ته د کار زمینه مساعده کړو.

ددی لپاره چې د زابل ولایت د انارو د محصول څخه ښه او پرځای ګټه واخیستل شي او دغه محصول نور هم پراخ شي او د بزگرانو د عوایدو د زیاتیدو سبب شي نو باید دلته د انارو د پروسس او بسته بندی یوه فابریکه جوړه شي چې حداقل په یوه ورځ کې د (10) متریک ټنه انارو د پروسس او بسته بنید ظرفیت ولري چې په دی سره کولای شو ډیرو نارینه او ښځینه وو ته د کار زمینه برابره کړو دغه چاره به چې لږ تر لږه (۵۰۰۰۰) کسانو ته کار پیداکړي.

د زراعتی محصولاتو لپاره د بازار تحلیل:

د زابل ولایت په یوه ستراتیژیکه سیمه او لویه ترانزیتی لاره د کابل - کندهار په عمومي شهره موقعیت لري چې دهیواد سهیل ، لویدیږ او سهیل لویدیږ ولایتونه د مرکزی، شمالي او ختیځو ولایتونو سره نښلوي.

د ولایت ستراتیژیک موقعیت ته په پام کې نیولو سره زابل خپل زراعتي محصولات د هیواد هر ولایت ته استولی شي او همدارنګه د افغانستان د نورو مرکز ولایتونو ډیرې وچې او تازه میوې ګاونډي هیواد پاکستان ته ددی ولایت د شملزو ګمرک د لاری چې ددی ولسوالی په ځنځیر سیمه کې پروت ده او د پاکستان هیواد سره ګډ سرحد او رسمي ګمرک لري ددی لاری به په اسانۍ سره د زراعتی محصولات پاکستان ته چې د افغانستان د وچو او تازه میوو لپاره بهترین مارکیټ دی دی صادر شي.

په لومړي سر کې د زابل زراعتی محصولاتو ته پاملرنه او بازارموندنه به د دې ولایت خلکو ته د کار او ژوند چاپیریال برابر کړي او پانګونه به راجلب کړي او لدی سره په څنګ کې به د نورو ولایتونو سره هم سوداګریزې اړیکې پراخه کړي.

د پانګوونې د اډو چمتو کولو په صورت کې (د صنعتي پارکونو رامینځته کول، د پروسس او بسته بندی مرکزونه را منځته کول ، د پلور مرکزونه رامینځته کول، د سوداګرو او بزگرانو لپاره د پور اسانتیاوې چمتو کول، کاري چاپیریال رامینځته کول او د خلکو د پیرو ځواک ښه کول) دغه محصولات به نه یوازی ددی ولایت نور اقتصادي پوتانشیل له بحران څخه راوباسي او ددی سره په څنګ کې به یو رغنده اقتصادي تحریک هم ولري.

د زابل بزگران او باغوانان خپل محصولات په خورا سختۍ سره راټولوي، سیمه ایز سوداګر دغه محصولات د اسانه پلور لپاره په سیمه ایزو کورونو او گدامونو کې ساتي ځکه چې د امنیتي ګواښونو، جنګونو او د سپړکونو او لارو د خرابوالی له مله باغونو او کروند ګرو ته لاسرسی ستونزمن ده له همدې امله ځایی سوداګر د ځنډ سره د بزگرانو څخه بادام اخلي او د ولسوالۍ مرکزونو ته یې لیږدوي او بیا یې د قلات د لاریو پواسطه راوړل کېږي او بیا په کندهار او کابل کې د ملی سوداګرو لخوا پیرل کېږي.

په محلی کچه په زابل ولایت د وچې او لنډی میوې د استعمال او ګټه اخیستنې کچه د خلکو په پیروډلو او کارولو پورې اړه لري چې دخلکو د عاید اندازی او د زراعتی محصولاتو نرخ ته په کتو سره یې دلته ګټه اخستنې اندازه ټیټه ده.

د بانکونو او مالي نهادونو څخه د پور اخیستنې او ترلاسه کولو اسانتیاوې کولی شي د پلور، پلور کیفیت او بسته کولو کچې ته وده ورکړي مګر بدبختانه دا اسانتیا په زابل ولایت کې د سوداګرو لپاره شتون نلري او نشي کولی فرعي پورونه وکاروي.

نتیجه گیری:

په زابل ولایت کې د ډیری خلکو اقتصاد او د ژوند دوره پدې پورې اړه لري چې څنگه هغوی خپله کرهڼه او مالداري کاروی او هره کورنۍ له نارینه څخه تر میرمنو پورې په کرهڼه او مالدارۍ بوخته ده نو د دې سکتور فعالول به نه یوازې د ملي او محلي عاید کچه لوړه کړي بلکه دا ځمکه به هیر شوی ستراتیژیک را ژوندی او ټولنه به صحي کړي.

د گاونډیو ولایتونو په پرتله پدې ولایت کې پراخه سیمې د بادامو، انځیرو او انگورو د پواسطه پوښل شوی چې د دولت خزانې کې زیرمه کیدی شي که چیرې د عاید مرکزي کولو ته پاملرنه وشي او په ورته وخت کې د دې ولایت خلکو لپاره کاري شرایط چمتو شي.

په اوسني وخت د زابل د ۵ مهمو زراعتی محصولاتو د پلور څخه د ټولو ستونزو سره سره په کال کې ۱۵ ملیارده افغانۍ عواید ترلاسه کیږي

او تر هر سکتور زیات په دې سکتور کې خلکو ته د کار زمینه برابره شوې ده.

شماره	د محصول نوم	کرهڼیزه سیمه په هکتار	کلني حاصل په ټن	د یو ټن محصول قیمت	ټو ټل کلني عواید
1	بادام	12000	24888	80.000	1,943,040,000
2	انگور	15000	62500	160000	2,500,000,000
3	انځیر	28053	28053	262857	7,373,931,428
4	انار	500	7000	28570	200,000,000
5	پسته		6000	250000	3,500,000,000
	ټوټل				15,016,971,428

د تازه میوو د برخی کرهڼیز محصولات :

تازه میوی:

ځینی هغه مهمی تازه میوی چې ددی زابل ولایت د خلگو د اقتصادي ژوند په وده کې اساسی رول لوبولی شی او کولای شی چې ددی ولایت د خلگو بلخصوص د بزگرانو او د ټولنی د هغه طبقی چې په تیږه سطحه کې ژوند کوی د هغوی د ژوندانه د سطحی په لوړیدو او د غربت او فقر په کمیدو کې مرسته کولا شی په اړه یی معلومات په لنډ ډول دلته وړاندی کوو.

زابل ولایت په پراخه پیمانه تازه میوی لری چې ددی ولایت د خلگو د تقاضا د پوره کیدو تر څنگ نورو ولایاتو ته هم صادیری، زابل یوازی دوه فصله محصولات لری چې پکی تازه میوی کیږی ددی ولایت د مشهورو میوو د جملی هغه میوی چې په پراخه پیمانه پیداکیږی، انار، زدالو، منه، خټکی، هندوانی، انگور او شفتالو دی چې ددی ولایت تر څنگ نورو ولایاتو ته صادیری د یادو میوو د جملی څخه انار هغه مشهوره تازه میوه ده چې د هیواد په داخل او بهرنیو هیوادونو کې زیات شهرت لری او د نړی نورو هیوادونو ته هم صادیری.

انار: انار هغه تازه او مشهوره میوه ده چې تر ډیره د افغانستان په کندهار او زابل ولایتونو کې حاصل ورکوی او دلته زیاته میوه تولیدوی په زابل کې انار تر ډیره د میزانی په ولسوالی کې شته او ددی ترڅنگ په ترنک او جلدک (شهرصفا) ولسوالی کې هم شته یاده میوه چې په اوسنی وخت کې د هیواد په داخل او د هیواد څخه بهر په نورو هیوادو کې ښه او پراخ بازار لری د زابل ولایت د کرهڼیزی ځمکي (500) هکتاره یی پوښلی ده او په کلنی ډول سره د (700) ټنه په شاوخوا کې حاصل ورڅخه ترلاسه کیږی چې د یاد محصول په اړه پورته مفصل معلومات وړاندی شوی دی.

زردالو: زردالو یو د هغو زراعتی محصولاتو د جملې څخه دی چې د هیوادو په ټولو ولایاتو کې حاصل ورکوي مگر بیا هم په هغه اندازه سره د زردالو حاصلات ندی چې د ټول هیواد د وگړو تقاضا پوره کړي او د هیواد څخه بهر ته صادر شې لکه د نورو میوو په شان په زابل ولایت کې زردالو په دوه شکله سره شته یوه هغه ده چې کورنی یې د خپل ځان لپاره ونی کښینوي او د میوی څخه یې گټه اخلي اوبل هغه دی چې د پلور لپاره کښینول کیږي او میوه یې بازار ته د پلور لپاره راوړل کیږي او په بازار کې د تازه میوی په شکل سره پلورل کیږي ددی تر څنګ وچیری او د وچي میوی په ډول سره پلورل کیږي چې وچه میوه یې د هیواد نورو ښارونو ته د خرڅلاو لپاره وړل کیږي او تر ډیره حده ښه مارکیټ هم لري د زابل لایت د کرهڼیزې ځمکه (۳۰۵۰) هکتاره ځمکه د زردالو په نهالګیو سره پوښل شوی ده چې په تخمیني ډول سره په کال کې ورڅخه د (۱۱۶۰۰) ټنه په اندازه حاصل تر لاسه کیږي چې په تخمیني شکل د زابل بزگران په کال کې د زردلو د پلور د لاری (۳۰۳۹۲۰۰۰۰) میلیونه افغانی عاید تر لاسه کوي، زردالو د زابل په ټولو ولسوالیو کې حاصل ورکوي مگر په زیاته پیمانه د شهر صفا، شاجوی او شینګی ولسوالی زردالو مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږي.

مڼه: زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ په یخو او سرو سیمو کې مڼه هم ښه حاصل ورکوي او د مني په موسم کې تر ډیره حده د ددی ولایت د خلکو تقاضا پوره کوي. مني تر ډیره د زابل په شاجوی، دایچوبان، ارغنداب او سیوری ولسوالی کې ښه حاصل ورکوي او دیادو ولسوالیو د منو حاصلات مرکز قلات ته د پلور لپاره راوړل کیږي. په زابل کې د (۶۰) هکتاره په شاوخوا کې ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده چې په کلني ډول ورڅخه د (۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات تر لاسه کیږي چې یو ډیر ټیټ رقم دی د زابل هوا ته په کتو سره چې دلته د ډیرو سیمو آب هوا د منو د حاصل ورکولو لپاره ښه او مناسبه ده مگر دلته په کمه اندازه منو حاصلاتو ته پاملرنه شوی او همدارنګه تر ډیره حده هغه نهالګی چې ددی سیمي د آب هوا سر تطابق لري ندی روزل شوی ځکه یې حاصلات کم او لږه ځمکه د منو د ونو پواسطه پوښل شوی ده.

هندوانه او خټکی:

په زابل کې د نورو تازه میوو تر څنګ هندوانې او خټکي هم کرل کیږي او ښه حاصل ورکوي مگر په هغه اندازه ندی چې په ټولو موسمو کې ددی ولایت د خلکو تقاضا پوره کړي او نورو ولایتونو ته صادر شې چې تر ډیره یې لامل وچکالي، د ځمکو کمښت او د پراخ مارکیټ نشتون دی په زابل کې هندوانې او خټکي تر ډیره حده په مرکز قلات، سیوری او شهرصفا ولسوالیو کې کرل کیږي دغه تازه میوی ددی ولایت په شاوخوا (۱۱۵۰) هکتاره ځمکه کې کرل کیږي او په کلني ډول سره د (۱۱۰۰۰) ټنه په اندازه حاصلات ورڅخه ترلاسه کیږي چې د یادو حاصلاتو کلني عواید په تخمیني ډول سره (۲۷۵۱۰۰۰۰) میلیونه افغانیو په اندازه دی

د تازه میوو لپاره د بازار تحلیل:

په زابل ولایت تازه میوو ته د کار په ټولو فصلونو کې تقاضا شته او هر سړی د تازه میوی په ارزښت او گټه پوهیږي مگر داچې دلته یوازې په یوه فصل کې هغه تازه میوی چې په زابل ولایت کې کرل کیږي او حاصل ورکوي ترلاسه کیږي چې په ډیره لږه اندازه سره ددی ولایت د خلکو تقاضا او غوښتونو ته ځواب وایی او ددی ولایت خلګ د کال په دری فصلونو کې مجبور دی چې د نورو ولایاتو او یا ګاونډیو هیوادو څخه تازه میوه ورده کړي. که چیرته د زابل خپلو میوو ته دلته ښه بازار پیدا شې او داسې طریقې و بزگرانو ته ور وښودل شې چې هغوی د لږ کرل شوی میوی څخه زیات حاصل تر لاسه کړي ددی تر څنګ د بزگرانو د حاصلاتو لپاره یو خاص مارکیټ جوړ شې تر څو هغوی خپل حاصلات پکې خرڅ کړي ددی سره په څنګ کې د دولت لخوا هغوی سره د میوو لپاره د هیواد په داخل او د هیواد څخه بهر د مارکیټ په پیداکولو کې مرسته وشي نو دا به هغوی دی ته تشویق کړي چې ددغه میوو کرلو ته نوره هم پاملرنه زیاته کړي، دغه کار کولای شې زابل تر یو حده د تازه میوو له اړخه خپل ځان بساینې ته ورسوي او ددی ولایت اقتصاد ورسره وغوړېږي او همدارنګه د غربت د کمیدو او ژوندانه د سطحې په لوړیدو کې مرسته وکړي.

په زابل ولایت کې طبي ټپي:

په زابل ولایت کې شته طبي ټپي په لاندې ډول دي: مغلوبې ترخه، تورکۍ ترخه، چهارگلی، زوول، دکارگه ټپیکۍ، دچرغوبېخ، دڅوز بېخ، لونگ، دشیپانه غړی، باتنک، خاکشیر، خوړولي، فلوس، دغره وارگر، مولایی، شني، دغره بادام، کروړی، دغره انځر، مړوندی، وحشي زعفران، سپېرکۍ، بادیان او ... دغه محصولات په طبابت کې په ډیره زیاته اندازه سره استعمالیږي.

د زابل د زراعتی محصولاتو د کرنې، روزنې، ساتنې او پلور په برخه کې ستونزې:

زابل ولایت ته د نورو برخو ترڅنګ په کرهڼه کې هم د پام وړ پاملرنه نه ده شوې، ددې ولایت ټولې زراعتی چارې په دودیزه او پخوانۍ بڼه تر سره کېږي په دې برخه کې عمده ستونزې په لاندې ډول دي.

- د بادامو، انځیرو او انګورو باغونه په مخکینیو کلونو کې جوړ شوي دي چې نه یواځې غیر اصلاح شوي نیالګي کینول شوي دي بلکې د باغونو دیزاین غیر معیاري ده.
- زراعتی عملیات د دهقانانو له خوا په دودیزه او پخوانۍ شکل ترسره کېږي.
- په زابل کې د بادامو، انګورو او انځیرو د باغونو حصالت د دهقانانو، ښځو او هلکانو په واسطه په غیر فني توګه د لاس په ذریعه راټولېږي.
- کارېګرو ته د نغده پیسو په ځای بادام، انګور او انځیر ورکول کېږي چې ډیره برخه محصولات په دې ځای کې ضایع کېږي.
- د حاصلاتو د راټولولو وروسته د محصولاتو د خوندی ساتلو او بسته بندۍ لپاره سهولتونه په ولایت کې نشته.
- د ولسوالیو د سپړونو خراب حالت چې له امله یې زراعتی محصولات په لوړ قیمت او ځنډ سره مرکز قلات ته رسیږي
- د اصلاح شویو نهالګیو او تخمونو نه موجودیت.
- د زراعتي اوبو غیر منظم استعمال او نه مدیریت.
- د قرضې ورکونکي بانک نه موجودیت.
- د نباتي اوحیواني قرانطین نه شتون.
- د کرنیزو توکو دکرلو، روزنې، د آفاتو او امراضو د میخانیکي کنترول، بازارموندنې او پروسیس له اړخه د دهقانانو د پوهې دسطحې ټیټوالی.
- معیاري زراعتي درملو ته د دهقانانو نه لاسرسی.
- د باغونو د جوړولو او تولید په برخه کې د مسلکي کسانو نه موجودیت.
- دغیرمترقبه بڼه وهنې له امله دمېوه جاتو د محصولاتو زیانمن کېدل.
- د معیاري کېمیاوي کودونو نه موجودیت.
- د اوبو لګولو د عصري سیستم نه موجودیت.
- په سنتي/عنعنوي ډول دمېوه جاتو د محصولاتو راټولول.
- دمېوه جاتو د پروسیس دفابریکونه شتون.
- دمېوه جاتو او سبزیجاتو د محصولاتو د تولید، له راټولولو نه وروسته د هغوی د ساتلو، خرڅلاو، پروسیس او بسته بندۍ نه پرته مارکیټ ته عرضه کول.
- په غیرمسلکي اوندارست ډول سره دمېوه جاتوخرڅلاو.
- مرکز ته د مېوه جاتو د محصولاتو د انتقال لپاره د معیاري مواصلاتي لارو خرابوالی.

- په زابل ولايت کې په معياري شکل د بسته بندۍ او پروسيس لپاره د برق نه موجوديت.
- د کرنيزو محصولاتو د مارکيت نه موجوديت.
- د زراعتي او مالداري محصولاتو د توليد د جمع بندۍ لپاره د ماشين آلاتو نه شتون.
- د مجهزو لابراتوارونو نه شتون.
- د تحقيقاتي فارم نه شتون.
- په اړونده برخه کې د په کار پوه او وړ مسلکي کسانو نه شتون.

د زراعتي محصولاتو د توليد او صادراتو د مقدار زياتوالی لارې:

د زراعتي محصولاتو د معياري کولو، د حاصلاتو زياتوالی، د بازار رسولو پروسيس گړندۍ کول، کیفیت ښه کول، خلکو ته د لا زياتو دندو رامنځته کول او د بادامو او نورو کرهنيزو محصولاتو پانگوونې او سوداگرۍ لپاره د غوره چاپيريال رامنځته کول، د محافظت په برخه کې ځينې لومړني اقدامات او د کروندگرو د ظرفيت لوړولو لپاره ځينې اړتياوې په لاندې ډول خلاصه کېږي:

1. د اصلاح شويو نيالونو د توليد، روزنې لپاره په هره ولسوالۍ کې قوربۍ جوړول:

په زابل ولايت کې د قوربو جوړول د پانگونې لپاره يو ښه فرصت دی، د اصلاح شويو نيالگيو د قوربو له طريقه کولای شو د زراعتي محصولاتو کیفیت ښه شي او کميت يې زياتوالی ومومي. د زابل په هره ولسوالۍ کې بايد هر کال لږ تر لږه (100000) د بادامو، انځيرو، انارو، انگور او پستی اصلاح شوی نيالگی کينول شي.

2. د اوبو د ذخيره جوړول:

په وروستيو کلونو کې د وچکالۍ له امله د زابل په ټولو ولسواليو کې د اوبو سطحه ډيره ټيټه شوې ده نو په دې اساس د اوبو د سطحې دلورېدو لپاره زابل ولايت د اوبو ذخيره ته ضرورت لري.

3. د اوبو د کانالونو جوړول:

زابل يو له هغه ولايتونو څخه دی چې د وچکالۍ له امله ډير زيات اغيزمن شوی او د دې ولايت د اوبو د سطحه ټيټه شوی يا وچې شوي دي چې په اغيزمنو سيمو کې د کرهنيزو اوبو د کانالونو جوړېدو ته اړتيا ده چې له يوې خوا به خلگ وکولی شي کار پيدا او عايد ترلاسه کړي او له بلې خوا به ددې ولايت کرهنيز محصولات له لاسه نه وځي.

4. د قطري ای آبيارې ترويج او عملې کول:

د کرهنيزو محصولاتو د ساتلو او ترلاسه کولو لپاره قطري ای آبيارۍ د اوبو لگونې سيستم يو له اغيزمنو سيستمونو څخه گڼل کېږي چې په زابل ولايت کې پلي کيدی شي چې ددې ساتلو، عملی کولو او پاملرنې لپاره بايد ظرفيت لوړشی ترڅو بزگران وکولی شي په سمه توگه دغه سيستم زده کړی او وبې کاروی.

5. د دهقانانو لپاره د لنډ مهاله ښوونيزو ورکشافونو جوړول:

د زابل ولايت د بزگرانو کرهنيه تر ډيره حده د کرهنيې د قواعدو د په پام کې نيولو پرته په دوديز ډول سره مخکې ځي او دزراعتي قواعدو پرته فعاليتونه پرمخ وړي، کوم چې د بادامو د حاصلاتو د ښه حاصل ترلاسه کولو دمخنيوی کوی او همدارنگه د نباتاتو افاتو او ناروغيو څخه د مخنيوي لپاره هيڅ غوره لاره ورته نده معلومه نه لاره ددی لپاره پکار ده چې زابل د بزگرانو لپاره په ځمکو کې لنډمهاله د (اوبو لگولو، کښت، د ونو ساتنه، درملنه او سپري او حاصل) ترلاسه کولو روزنيز کورسونه ورته جوړل کړل شي.

د زابل ولایت د مالداري محصولات:

د شته محصولاتو په اړه لنډ معلومات:

کرهڼه او مالدارۍ د هغو تولیدي محصولاتو څخه دی چې د هیواد د اقتصاد په وده او د خلکو د ژوندانه د سطحې په لوړېدو او همدارنګه د غربت د سطحې په ټیټېدو کې اساسي او بنیادي رول لري، د افغانستان د ۸۰٪ وګړي په کرهڼه او مالدارۍ بوخت دي او ددی لاری خپل ژوند مخکې بیایي چې کرهڼه او مالدارۍ یې د عایداتو مهمې سرچینې دي. که موږ هغه توکو ته چې زموږ بدن ورته په روزمره توګه ضرورت لري نظر وکړو زموږ د غذا اساسي برخه جوړوي چې د حیواني محصولاتو څخه عبارت دی او کمبود یې مختلفې ناروغۍ منځ ته راوړي نو په همدې اساس مالدارۍ د انسان د ژوند د مخکې بیولو لپاره ډیره زیاته اړینه ده. زابل د افغانستان د هغو ولایاتو د جملې څخه شمیرل کېږي چې ډیر خلګ یې د مالدارۍ او کرهڼې پواسطه خپل ژوند مخکې بیایي او په روزنه او ساتنه یې بوخت دی. د زابل په لری پرتو سیمو کې ډیری خلګ مالونه لري او په عنعنوي شکل سره یې روزلي او د محصولاتو څخه یې ګټه اخلي ددی ترڅنګ زابل یو د هغه ولایاتو د جملې څخه دی چې په لویه پیمانه د کوچیانو کورنۍ میشتیږي د هغه معلوماتو په اساس ترلاسه شوی د زابل په ولایت کې د کوچیانو (23000) کورنۍ د اوږي او ژمي په موسم کې ددی ولایت په ټولو ۱۱ ولسوالیو کې اوسېږي او په ځینو سیمو کې یواځې ژمی تیروي ددغه کورنیو ډیره برخه د مالدارۍ په روزنه او ساتنه باندې بوختی دی.

په زابل کې د مالدارۍ شته ظرفیت:

د کرنې پر سکتور سربېره د مالدارۍ سکتور هم یو له هغه مهمو سکتورونو څخه ده چې له دی لارې خلګو ته غذايي مواد برابرېږي او په عیني حال کې د باسواده او بې سواده خلکو لپاره په ښاري او کلیوالي سیمو کې د کار زمینه مساعدوي پر همدې بنسټ د کرهڼې د پراختیا ملي کړنلاره (۱۳۸۸ هـ ش) او د افغانستان د ملي پراختیا ستراتیژي (۱۳۷۷ هـ ش) په خپل وار سره د مالدارۍ د سکتور په انکشاف هم تاکید کړی ترڅو د مالدارۍ تولیدات لوړ او غذايي مصوښت رامینځته شي.

څرنګه چې د زابل ولایت زیاتره وګړي د مالدارۍ په مختلفو برخو کې لکه د غواګانو، اوزو، پسونو او کورنیو چرګانو په ساتنه او روزنه باندې بوخت دي چې ټولو نارینه او ښځینه وو ته یې د کار زمینه برابره کړې خو بیا هم په یاد ولایت کې د مالدارۍ روزنه په عنعنوي توګه پر مخ ځي او دې مهم سکتور ته ترډم ګړۍ دولت او مؤسساتو کومه خاصه پاملرنه نه ده کړې.

د تخمیني ارقامو په اساس په زابل کې د (۳۸۲۰۲۷) غواګانې او غوایی، (۸۰۳۴۴۴) پسونو او (۵۹۲۹۳۹) وزی شته په دغو ارقامو کې د کوچیانو مالدارۍ شامله نده یوازې ځایی خلګ په دغه اندازه سره مالدارۍ لري او ساتنه یې کوي مګر د کوچیانو د مالداي ارقامو په اړه تراوسه دقیق معلومات نشته چې په زابل کې میشتیدونکي کوچیان په څومره اندازه سره مالونه او پسونو لري.

علفجر او څړځایونه:

په زابل کې د حیواناتو د روزنې او ساتنې لپاره څړځایونه ډیر لږ دي او یا هم اوس لمنځه تللي دي چې دغه چاری د مالدارۍ روزنه او ستانه تر ډیره حده پورې ټګنې کړې ده د ځینو معلوماتو په اساس د زابل (۵۰۰۰) هکتاره ځمکه د څړځایونو پوښلی ده چې د یادو څړځایونو ډیره برخه اوس د وچکالۍ، اوبو د کمښت او د کمی پاملرنې په وجه د لمنځه تلو د خطر سره مخامخ ده.

د مالدارۍ د اقتصادي ارزښت تحليل:

که چېرته موږ پورته ارقام په مجموعي ډول سره راټول کړو نو په زابل کې په تخميني ډول سره د مالدارۍ شمير (۱۷۷۸۴۱۰) کيږي چې د عايد ارزښت يې (۱۹۱۰۱۳۵۰۰۰۰) افغاني کيږي چې پدې کې د پسونو شمير (۸۰۳۴۴۴) او د عايد ارزښت يې (۱۲۰۵۱۶۶۰۰۰۰) افغاني، د وزو شمير (۵۹۲۹۳۹) او ورڅخه د ترلاسه کيدونکي عايد ارزښت يې (۵۹۲۹۳۹۰۰۰۰) افغاني کيږي او د غواگانو شمير (۳۸۲۰۲۷) او د عايد ارزښت يې ( ) افغاني ده چې ددغه حيواناتو څخه وړي، پوستونه، شيدې، مستي، قورت، کوچي ترلاسه کيږي چې د ورځني ژوند چاري ورباندې مخکې بيايي دغه محصولات يو د هغو ارزښت لرونکي عايداتي سرچينو څخه دي چې تر ډيره حده د خلگو اقتصاد ورباندې ولاړ ده.

د حيواناتو د روزنې او ساتنې په برخه کې شته ستونزې او ننگونې:

تر اوسه په زابل کې د حيواناتو روزنه او ساتنه په عنعنوي او ابتدايي شکل سره کيږي او هغه حيوانات چې ساتل کيږي او گټه ورڅخه اخيستل کيږي اصلاح شوي نسلونه ندي هغه ستونزې چې ددې ولايت د مالدارۍ او حيواناتو د زياتوالي پر وړاندې او د هغه څخه د تر لاسه کيدونکي عايد د ډيروالي پر وړاندې خنډ بلل کيږي په لاندې ډول سره دي.

۱ - وچکالي او د اوبو کمښت.

۲ - د علفچرونو او څړځايونو لږوالي او د وچکالي په سبب د څړځايونو لمنځه تلل او همدارنگه د علفچرونو ساتنې ته جدې پاملرنه نه کول.

۳ - د حيواناتو د روغتيا لپاره په کافي اندازه د دواگانو او واکسينونو نشتون.

۴ - حيواناتو د روزل شويو نسلونو کمښت چې ددې ولايت د آب هوا سره تطابق ولري.

۵ - د حيواناتو د روغتيا ساتنې لپاره د ښه او تکړه وترنرانو کمښت او په لري پرتو سيمو کې د هغوی نشتون.

۶ - د مختلفو حيواني ناروغيو د مخنيوي لپاره د اړونده چارواکو لخوا د وقايوي تدابيرونو نه نيول.

۷ - د علوفاجاتو کمبود

۸ - د حيواني متراکمه خوراکي کمبود

۹ - د توليد ټيټه کچه او د نسل د اصلاح ناکافي پروگرامونه په ځانگړې توگه د مصنوعي القاح په برخه کې.

۱۰ - د مالدارنو د تخنيکي پوهې د کچې ټيټوالی.

۱۱ - اضطراري حالتونو ته د يو سيستم نه موجوديت.

۱۲ - د تحقيقاتي او ترويجي پروگرامونو نه موجوديت.

۱۳ - د حيواني روغتيا او مالدارۍ په برخه کې د موسساتو او برنامو نه موجوديت.

وروستی نتیجه گیری: دا چې زابل ولایت د اقلیم او آب هوا له لحاظه د حیواناتو د روزنی او ساتنی لپاره ښه چاپیریال، پراخ او لوی ورشوگانی لری او همدارنگه دلته په خصوصی برخه د مالونو د ساتنی روزنی او د هغو څخه د محصولاتو د ترلاسه کولو په برخه کې د پانګونې ښه فرصتونه شته او زابل د جغرافیې موقعیت لحاظ په مناسب ځای کې قرار لری نو کولای شو چې د مالدارۍ د نسل د ساتنی، روزنی او د هغه غوښی، وړی، پوست او لبنیاتو د ترلاسته کولو او نورو ګاونډیو هیوادونو ته د هغو په صادرولو سره ددی ولایت کرهڼی او مالدارۍ برخه پراخه او د خلکو ورځنی عاید ورسره زیات او اقتصاد یی وغوړوو.

په زابل ولایت کې د حیواناتو د شته فارمونو او تولیدی ظرفیت په اړوند معلومات:

په زابل ولایت کې د غواگانو او چرګانو د تولید او نسل روزنی او محصولاتو د ترلاسه کول فارمونه شته چې معلومات یی په لاندی ډول سره وړاندی کیری.

۱- د غواگانو فارمونه:

د غواگانو د وضعیت په اړه معلومات:

د مالدارۍ د سکتور یو له مهمو برخو څخه د غواگانو روزنه ده، چې د زابل ولایت زیاتره وګړي په کلیو او ښاري سیمو کې وطنی او کندهاری نسل غواګانې ساتي او ډېر کم مالداران یې کنړي، سیستانی او خارجي نسل غواګانې روزي.

اقلیم ته په کتو سره زابل ولایت د حیواناتو د روزنی، فارمونو د تاسیس او تولیداتو لپاره یو ښه او مناسب چاپیریال لری چې په لږه اندازه وګړی یی په فارمونو کی دتولید په برخه کی په کار بوخت دی، د زابل ولایت په مرکز قلات ښار کې د خوسکي د روزنی، ساتنی او د غواگانو څخه د لبنیاتو ترلاسه کولو او تولید لپاره (۱۰) فارمونه شتون لری چې د هغو څخه لبنیات ترلاسه کوی او وروسته دغه لبنیات په ښار کې پلوری یادو فارمونو د یو فارم ورځنی تولیدی ظرفیت (۵۰۰) لیتره ده چې د یادو فارمونو مجموعی ظرفیت (۷۵۰۰) لیتره ده، ورسره (۲۵) په شاوخوا کې کسانو ته د کار زمینه برابره شوی ده.

ددغې سیمې خلک له غواگانو څخه د غوښې، شیدو او کار لپاره ګټه اخلي او د هغوی فرعي محصولات لکه پوستکي، حیواني سرو څخه استفاده کوی او هم یی بازار ته عرضه کوي؛ د حیواني روغتیا او مالدارۍ آمریت د معلوماتو پربنسټ په زابل ولایت کې په اټکلی توګه 64390 غواګانې شته ، چې له بده مرغه تر اوسه پورې په مرکز کلات کې یواځې ۸ شخصی فارمونه اړوند خدمات وړاندې کوي چې مجموعا ۱۰۰ غواګانې او ۵۷ خوسکېان لري.

په زابل ولایت کې د فارمونو تعداد							
په کلیوالي شکل د غواگانو د ساتنی تخمینی احصایه							
شماره	ولایت	ولسوالي	تعداد	د فارمدار نوم	ولسوالي	قریه/کلی	د غواگانو تعداد
1	پنجشیر	مرکز	5000	حاجي عنایت الله	پنجشیر	قومانداني مسجد	22
2		شهر صفاء	2000	آغا محمد		لب دریا	10
3		ارغنداب	8000	محمد استاد		رساله	10
4		شینکی	1500	عبدالستار		ولایت کوڅه	10
5		شاجوی	13000	فیض الله		هزاری	12
6		نوبهار	3260	حاجي احمد خان		باباګګ	11
7		میزانه	7800	حاجي علي خان		خوڅګره	13
						د خوسکیو تعداد	8

7	12	باباگگ		عبد علي	2540	شملي	8
					2290	اتغر	9
					9000	خاک افغان	10
					1000	دایچوپان	11
57	100				64390	مجموعا	

د غواگانو د صنعت د پرمختګ لپاره پشنهادات:

د غواگانو د نسل اصلاح:

د نسل اصلاح د غواگانو د صنعت یو له مهمو برخو څخه ده او په اوسني عصر کې د نسل د اصلاح لپاره تر ټولو ښه او منظم لار مصنوعي القاح ده، خو په زابل ولایت کې د ۱۱ اداري واحدونو لپاره یوازې یو کس د خصوصي سکتور له خوا په اړونده برخه کې دنده پر مخ وړي، چې په ټوله کې یې په نشت سره حسابولای شو نو د غواگانو د نسل د اصلاح لپاره باید په زابل ولایت کې د کرنې وزارت، همکارو مؤسساتو او یا خصوصي سکتور لاندني ګامونه واخلی:

- په مرکز او ټولو ولسوالیو کې د یو باب مجهز مصنوعي القاح سټېشن تاسیسول.
- د زابل ولایت په ټولو ولسوالیو کې د مصنوعي القاح په برخه د مسلکي او نورو کسانو روزل.
- د ولایت په کچه د نایټروجن دستگاه نصبول.
- د ولایت په کچه د سپرم د راټولونې مرکز ایجادول.
- د مصنوعي القاح د ترویج لپاره مالدارانو ته روزنیز پروګرامونه برابرول.
- بې بضاعته خلکو ته په سبسیدي توګه د ښه نسلونو توزیع کول.

د غواگانو لپاره مناسبې تغذیې ته لاسرسی:

د نسل د اصلاح څخه وروسته دوهم فکتور چې د تولید په هر اړخیزه لورټیا کې مهم رول لري د غواگانو ښه تغذیه ده؛ چې موږ یې په اړه لاندني موارد وړاندیزوو:

- د زابل ولایت د چراګاوو/خرځایونو د احیاء او احداث لپاره لازمي پروژې او برنامې په پام کې نیول.
- مالدارانو ته په سبسیدي توګه د باکیفیته علوفاجاتو د تخمونو او کېمیاوي کودونو توزیع کول.
- د کرهنې وزارت او یا همکارو مؤسساتو له خوا په مرکز او ولسوالیو کې د باکیفیته حیواني متراکمې خوراکې د تولید په موخه په ترویجي شکل د فیدر بانکونو تاسیسول او د فیدر بانک په جوړولو کې سبسیدي اخیستل.
- په مرکز قلات او ولسوالیو کې په سبسیدي توګه د سالیج، هایلج او بیدیا د جوړولو لپاره په ترویجي ډول د عصري ماشین آلاتو توزیع کول.

ب: د پسونو او اوزو د روزنې صنعت:

د زابل ولایت زیاتره اوسېدونکي په ځانگړې توگه کوچیان د پسونو او اوزو په روزنه مصروف دي، پسونه او اوزې د خلکو لپاره غوښې او شیدې برابرې او همدارنگه تقریباً په کال کې (۱۲۰۰) ټنه وړې او (۵) ټنه کشمیره په غیرې مسلکي توگه تولیدوي؛ د معلوماتو له مخې په زابل ولایت کې ۸۰۳۴۴۴ پسونه او ۵۹۲۹۳۹ اوزې روزلې کېږي څرنگه چې اوسمهال په دغه سیمه کې د پسونو او اوزو د روزنې بهیر لږ ډېر ټکنی دی نو ځکه په اړونده برخه کې لاندني موارد وړاندیزوو:

د پسونو او اوزو د روزنې صنعت د پرمختګ پشنهادات:

- په زابل ولایت کې د پسونو د قرقل نسل د مروجولو لپاره د کرنې وزارت او نړیوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسیدي توگه پروژې تطبیقول.
- په زابل ولایت کې د اوزو د ښه نسلونو لکه بیتل، چلي او داسې نورو د مروجولو لپاره د کرهڼې وزارت او نړیوالو مؤسساتو له خوا مالدارانو ته په سبسیدي توگه پروژې تطبیقول.
- د اوزو کشمیره چې د اوزو یو مهم تولید دی خو له بده مرغه چې مالداران یې په اړه بشپړ معلومات نه لري که چیرته د کرنې وزارت او نړیوال مؤسسات په اړونده برخه کې مالدارانو ته عندالموقع روزنیز ورکشاپونه دایر کړي او دا به دیوې خوا د کشمیرې د ضایعه کولو مخنیوی وکړي او همدارنگه به د مالدارانو اقتصادي ورسره ښه شی.
- د پسونو د وړیو د پروسیس، بسته بندی او د هغه لپاره د مارکېټ په برخه کې لازم پروگرامونه په لاره اچول.
- څرنگه چې د پسونو او اوزو تغذیه له علفچرونو څخه ده نو د زابل په ولایت کې باید د علفچرونو سیمه معلومه او د هغوی د بیا احیاء او احداث لپاره لازمي پروژې پلي شي.
- د علفچرونو په هر ۱۰ کېلوميټري کې د پسونو او اوزو لپاره د یوه شپول (قوتن) او یوه د اوبو ذخیره جوړول.

گڼه	ولايت	ولسوالي	پسونه	اوزې	کتنې
1	بج	مرکز	95040	58151	
2		شهر صفاء	67285	54300	
3		ارغنداب	58320	41800	
4		شینکی	78490	56490	
5		شاجوی	72890	58433	
6		نوبهار	78490	61382	
7		مېزانه	67800	47490	
8		شملزي	71490	59310	
9		اتغر	62418	43590	
10		خاک افغان	79421	54980	
11		دایچوپان	71800	57013	
		مجموعاً	803444	592939	

ج: د مرغداری صنعت:

په زابل ولایت کې چرگان په عنعنوي توګه د کورنیو د غذایی مصوئیت او مالي سرچینې لپاره په کورونو کې روزل کېږي او په ډیره کمه کچه په سوداګریزه بڼه د غوښینو چرګانو څو فارمونه جوړ شوي دي.

د چرګانو د صنعت کچه د زابل په ولایت کې د ساری امراضو د شیوع لکه نیوکاسټل، د صحي خدماتو نشتون، اصلاح شوو نسلونو نه موجودیت، د روزنې پخوانی سیستمونو، د مالی منابعو نه موجودیت، د ترویجی او آموزش پروګرامونو نه موجودیت او همدارنګه په دی برخه کې د دولت او بین المللی موسساتو لخوا په زابل ولایت کې برنامی ندی تطبیق شوی، همدارنګه د مرغداری په صنعت کې خصوصی سکتور هم کمه پانګونه کړی نو ددی مشکلاتو د حل لپاره باید ۵ کلنه برنامه په نظر کې ونیول شی او په دی برخه کې لاندی فعالیتونو تر سره شی.

د مرغداری صنعت د پرمختګ پشنیهادات:

- په زابل ولایت کې د چرګانو د صنعت د پرمختګ لپاره باید دولت او بین المللی موسساتو لخوا برنامه تطبیق شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توګه د گوشتی، تخمی او دوه مقصده چرګانو هیچپر ی تاسیس شی.
- د خصوصی سکتور سره په سب سایډ توګه د گوشتی، تخمی او دوه مقصد اصلاح شوو چرګانو کوچېنې، متوسط او لوی فارمونو جوړوشی.
- د عامه او خصوصی سکتور سره په مشارکت یا سب سایډ توګه د چرګانو د دانی د تولید فابریکه تاسیس کول.
- د خصوصی سکتور د تقویه په خاطر د کمو مالیو وضعه کول.
- د کورنیو چرګانو د روزنې د تقویې په خاطر گوشتی، تخمی او دوه مقصده اصلاح شوو چرګانو توزیع سره د لمړینو وسایلو، واکسینو، ادویه جات بالخصوص هغه ښځو ته چې بی سرپرست وی.
- د کورنیو چرګانو د روزنې د تقویې په خاطر روزنیز پروګرامونو په مخ واچول شی.
- د کورنیو چرګانو د روزنې د تقویې په خاطر د کوچېنو تولیدونکو ښلول له اتحادیو سره.
- د ولایت په سطح د مرغداری روغتیا کمپلکس تاسیس کول.
- د چرګانو د امراضو او واکسیناسیون د تطبیق په هکله خلکو ته عامه پوهی ورکول او د چرګانو روزونکو ته د گزارش ورکولو سیستم ښودل.

د چرګانو د فارمونو احصایه						په کورنی شکل د چرګانو ساتنی احصایه			
د تلفون نمبر	د چرګانو شمیر	د فارم ډول	تعداد	موقعیت	د فارمدار نوم	طیور	ولسوالی	ښار	شماره
۰۷۰۰۱۷۸۶۴۳	۱۰۰۰۰	گوشتی	۲ باب	سیور	ملاعبدالله	۳۵۰۰۰	مرکز	پنجشیر	1
۰۷۰۰۳۵۳۲۱۱	۵۰۰۰	گوشتی	۱ باب	مرکز اصغر کلی	احسان الله	۱۵۰۰۰	شهر صفاء		2

3	ارغنداب	۲۰۰۰	حاجی روف	مرکز قلات	باب ۴	گوشتی	۱۶۰۰	۰۷۰۰۳۵۷۰۱۴
4	شینکې	۲۵۰۰	عبدالخالیق	باکری	باب ۱	تخمی	۵۰۰	۰۷۰۰۸۵۵۸۲۷
5	شاجوی	۳۲۰۰	حاجی حمید	شاجوی	باب ۲	گوشتی	۷۰۰	۰۷۰۰۳۶۵۵۹۹
6	نوبهار	۱۵۰۰	محمد غنی	شاجوی	باب ۱	گوشتی	۱۲۰۰	۰۷۷۶۶۴۰۱۴۰
7	میزانه	۱۲۰۰	عبدالواحد	شاجوی	باب ۱	تخمی	۳۰۰	۰۷۰۲۸۲۵۱۲۸
8	شملزی	۱۳۰۰	محمد هارون	مرکز قلات	باب ۱	تخمی	۸۰۰	۰۷۰۵۱۴۳۲۴۹
9	اټغر	۱۰۰۰	محمد نبی	شاجوی	باب ۱	گوشتی	۲۰۰	۰۷۰۳۹۳۵۲۳۳
10	خاک افغان	۱۷۰۰	محمد نبی	شاجوی	باب ۱	تخمی	۱۶۰۰	۰۷۷۷۵۰۸۴۱۶
11	دایچوپان	۱۶۰۰	اختر جان	شاجوی	باب ۲	گوشتی	۵۰۰	۰۷۰۲۲۱۷۱۱۰
12	مجموعا	۲۱۰۰۰	علی خان	شاجوی	باب ۱	گوشتی	۵۰۰	۰۷۰۸۱۰۱۰۵۸

د: د کبانو د روزنې صنعت:

دماهیانو غوښه د حیواني پروتین یو ساده او اقتصادي ارزښت لرونکی ماده ده سربېره پدې تر ډېره حده په اوسنیو حیواني محصولاتو کې د پام وړ ګڼل کېږي، خو له بده مرغه چې په زابل ولایت کې د کبانو د روزنې صنعت د فارم په شکل په تخنیکي او فني بڼه په صفر کې ضرب دی او حال دا چې زابل ولایت د اوبو بېلابېلې سرچینې لري؛ لکه: د ترنک او جلدک سیند، ارغنداب سیند، میزاني سیند، هلال چپنه، باران چپنه، آبکچه چپنه او تاخوم چپنه، همدارنګه په زابل ولایت کې د ترویج او آبیاری د مدیریت د احصایې له مخې ۷۰۰۰ ټیوب ویل موجود دي چې د کرهڼیزو ځمکو د آبیاری لپاره ترې استفاده کېږي.

د کبانو د روزنې صنعت پشنهادات:

له یادو ټولو فرصتونو څخه اړینه ګټه چې د کبانو د روزنې د صنعت د ودې لپاره په زابل ولایت کې د دولت او بین المللي موسساتو لخوا پنځه کلنې برنامې په پام کې ونیولې شي او د کبانو د روزنې صنعت لکه د نورو صنعتونو پشان دلته هم رېواج شي:

- په زابل ولایت کې د ماهیانو د هیچرونو تاسیسول.
- په وړیا ډول د ماهیانو د کوچنیو، متوسطو او لویو فارمونو جوړول ځکه چې دلته دا سکتور په صفر کې قرار لري تر څو مروج شي.
- هغه کسان چې ټیوب ویل لري هغوی ته یو حوض جوړول، د حوض وسایل، د ماهیانو چوپه په وړیا ډول ورکول.
- د عامه او خصوصي سکتور سره په مشارکت یا په سب سایډ توګه د ماهیانو د دانې د تولید فابریکه تاسیسول.
- د ماهیانو د ترویج او انکشاف لپاره روزنیز پروګرامونه دایرول.

- د طبیعي ماهیانو تکثیرول.

- د ولایت په سطح د ماهیانو د تشخیص لابراتور تاسیسول.

ه: د شاتو د مچيو د روزنې صنعت:

د شاتو مچيو د روزنې صنعت د مالدارۍ له هغو مهمو برخو څخه دی چې په زابل ولایت کې په غرنیو منطقو کې پرې لږ ډېر کار شوی دی مگر د فارم په شکل یې په فني او تخنیکي ډول روزنه ډېره کمه ده، چې په ۱٪ کې هم نه راځي او حال داچې د زابل ولایت زیاتره وگړي د باغدارۍ په بخش کې مصروف دي او د مچيو روزنې لپاره ډیر ښه شرایط لري نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کرهڼې وزارت او نړیوالو مؤسسات په زابل ولایت کې د مچيو د روزنې د صنعت په پښو درولو لپاره په لاندنیو مواردو کې تر ممکنه کچې مرسته وکړي:

د شاتو د مچيو د روزنې صنعت د پرمختگ پشنهادات:

- هر کال ۵۰ تنه فارمدارنو او باغدارنو ته د مچيو د ۲۰ صندوقونو سره د وسایلو ته توزیع کول.
- فارمدارنو ته د شاتو د مچيو په اړه روزنیز پروگرامونه دایرول.
- فارمدارنو ته د ځوان او ښه صفات لرونکو ملکو توزیع کول.
- د شاتو د کفیت او تحلیل لپاره د ولایت په سطح د یو باب لابراتور تاسیسول.
- د مچيو د امراضو د راپور ورکونې یو منظم مکانیزم جوړول.
- د هغو ونو او گلانو مروجول، چې د شاتو په تولید کې رول لري.

د حیواني روغتیا خدمات:

د مالدارۍ د پراختیا د سکتور یو له مهمو برخو څخه حیواني روغتیا ده او موږ ددغې چارې په مرسته د صحي او سالم تولید داسې زمینه برابروای شو، چې خپل حیواني محصولات بین المللي مارکېټونو ته صادر کړو، مگر د حیواني روغتیا خدمات په زابل ولایت کې په ډیره عادي توگه د خصوصي سکتور له لارې د ۱۴ وترنري ساحوي واحدونو له خوا په ۷ ولسوالیو او مرکز قلات کې کېږي او د ۳ ولسوالیو اوسیدونکي د وترنري خدماتو ته تر اوسه هم لاسرسی نه لري خو پاتې دې نه وي چې د زابل ولایت ۵ د وترنري ساحوي واحدونه تعمیر لری او د یو مجهز لابراتور، سیار حیواني کلینک او منظم مسلخ نشتون پورتنۍ ستونزه نوره هم جدي کړې، چې پر همدې بنسټ موږ د کرې وزارت او نړیوالو مؤسساتو ته لاندني موارد د یادې برخې د پراختیا او پرمختیا لپاره وړاندیزوو:

د حیوانی روغتیا په برخه کی پشنهادات:

- د زابل ولایت لپاره د وترنری مسلکی کسانو روزل.
- په ولسوالیو کې د کلینیکونو لپاره د تعمیرونو جوړول.
- د وترنری مسلکی ډاکټرانو لپاره د وترنري کلینیکي او جراحي سامان آلاتو تهیه کول.
- د ولایت په سطح د سیارو حیواني کلینیکونو تاسیسول.

- د مجهزو حیواني لابراتوارونو تاسیسول.
- مرکز کلات کې د وترنري خدماتو کمپلکس.
- د راپور ورکونې سیستم تقویه کول.
- د عصري او مادرن مسلخونو جوړول.
- د ساري ناروغیو لکه PPR, FMD, Anthrax, Black leg او داسې نورو لپاره په سبسيډ توګه د واکسین تطبیقول.

*مالدارنو ته د قرضو برابرول:

څرنگه چې د زابل ولایت د جنوب غرب زون یو له هغه ولایتونو څخه دی چې زیاتره وګړي یې د مالدارۍ په برخه کې په عنعنوي ډول بوخت دي او د عصري کېدلو د منظمو سیستمونو د پلي کولو لپاره لازمه او کافي سرمایه نه لري ترڅو د مالدارۍ په برخه کې سرمایه گذاري وکړي نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د افغانستان د کرنیز بانک یوه څانګه زابل ولایت ته ورکړلې او په لاندنيو ټکو تر ممکنه کچې پانګونه وشي:

- په زابل ولایت کې د قرضو د نهادونو تاسیسول.
- مالدارنو ته د بانکونو له لارې د مالدارۍ د کوچنیو، متوسطو او لویو قرضو ورکول.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې له ۱ - ۱۰ پورې غواګانې ورکول شی.
- د دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د پسونو او وزو له ۵ - ۵۰ پورې ورکول.
- دولت او بین المللي موسساتو له لارې مالدارنو ته په قسط باندې د چرګانو، ماهیانو او شاتو مچېو کوچني، متوسط او لوی فارمونه جوړول.

*حیواني محصولاتو ته مارکېټ پیدا کول:

په زابل ولایت کې د مالدارۍ عمده تولیدات لکه غوښه، شیدې، مستې، شلومبې، کوچ، قورت، پنیر، وړی، کشمیره او پوستکي دی خو د یادو مهمو محصولاتو د جمع واری، پروسیس او بسته بندۍ په برخه کې د دولت، موسساتو او خصوصي سکتور له خوا لازم کار نه دی شوی.

ددې لپاره چې د زابل ولایت مالدارن له دې حال څخه را وباسو او تجارتي بڼې ته یې واوږوه، نو اړینه ده چې د لاندنيو چارو لپاره لنډمهاله او اوږدمهاله برنامې او پروژې په پام کې ونیسو.

- په زابل ولایت کې د لیښاتو د مارکېټینګ لپاره د مالدارۍ او لښیاتو د تولیدي کوپراتیفونو او اتحادیو جوړول، د شیدو دجمواری او پروسیس مراکز جوړول چې په دی برخه کې ۵ کلنې برنامې باید په پلان کې ونیولې شي.
- څرنگه چې زابل ولایت د وړیو یو ستر تولیدونکی ولایت دی، نو اړینه ده چې د وړیو د جمع اوړی، پروسیس او مارکېټینګ لپاره د ولایت په سطحه له خصوصي سکتور سره په مشارکت یا سب ساید توګه فابریکه جوړه شي.

- څرنگه چې د زابل ولایت زیاتره وګړي د اوزو په روزنه مصروف دي او د کشمیرې په راټولولو کې مسلکي وړتیا نه لري، نو پر همدې بنسټ اړینه ده چې د کشمیرې د اهمیت، جمع اوری، پروسیس او بسته بندۍ په هکله مالدارنو ته روزنیز پروګرامونه چمتو او ورته د کشمیرې د راټولونې وسایل توزیع شي.

د چرګانو د روزنې، غوښې او هګیو د تولید فارمونه:

په زابل ولایت کې د چرګانو د روزنې او د غوښې د تولید فارمونه په تجارتي بڼه اوس تازه شروع شوي په یاد ولایت کې د چرګانو د روزنې او د غوښې د تولید په برخه کې د کوچنیو او لویو مقیاسو په بڼه د پانګونې ښه فرصتونه شته. د کرهڼې او مالدارۍ ریاست د معلوماتو په اساس په زابل کې د چرګانو د روزنې او غوښې او هګۍ د تولید ۱۵ فارمونه فعاله دي چې د ۵۰۰ څخه تر ۵۰۰۰ قطعو د تولید ظرفیت لري ددی تر څنګ چرګانو د هګیو او غوښې د تولید کوچنی فارمونه هم شته چې عمدتاً د کور د ښځو لخوا یې روزنه کېږي او مالکانی یې ښځې دي چې په ډیره لږه اندازه د مارکیټ غوښتنه پوره کولای شي.

نتیجه گیری:

پورته ارقامو ته په کتو او د تیرو تجربو په نظر کې نیولو سره د خوسکۍ او چرګانو د غوښې د تولید په برخه په یاد ولایت کې د پانګونې ډیر فرصتونه شته که چیرته په دی برخه کې د خصوصی سکتور او دولت لخوا پانګونه وشي نو کولای شو چې د یو طرفه دخلګو د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړي او د بله طرفه خلګو ته د کار زمینه مساعده شي.

د زیربنا سکتور د اقتصادي او ټولنيزې پراختياي د موجوده سرچينو او پوتنشل تحليل:

د زیربنا په برخه کې سرمایه گذاری په نسبي توګه اوږدمهاله او زیاتې پانګې ته اړتیا لري.

1. د برېښنا او انرژۍ د تولید په برخه کې د پانګونې فرصتونه:

د اوبو څخه د ډکو سیندونو موجودیت چې د زابل ولایت څخه تیرېږي یو ملی ثروت دی چې کولای شي زراعت او د انرژۍ تولید ته تحول ورکړي. زابل دوه لوی سیندونه لري چې د ارغنداب سیند او قلات سیند دی په دغو سیندونو د برېښنا د بندونو په جوړولو او تړلو سره به سل زره ګونه هکتاره زراعتي ځمکې خړوبې شي او هم به د زابل د ضرورت برېښنا برابره شي.

د ارغنداب په رود د اوبو د بند جوړول:

د ارغنداب په رود د اوبو د بند جوړول چې ابتدایي سروې د قلات سنديزې حوزې ریاست لخوا ترسره شوی او د تخنیکي سروې د سرته رسولو لپاره د اوبو او انرژ وزارت ته وړاندیز شوی ترڅو د تخنیک سروې لپاره ټیم را واستوي.

دارغنداب رود اعظمي د سرعت اندازه په یوه ثانیه کې 280 متر مکعب ده د ارغنداب په رود باندې د څرنې بند چې ابتدایي سروې یې د قلات سنديزې حوزې ریاست لخوا شوې ده دنوموړي څخه 40 ویالې سرچینه اخلی چې هره ویاله په یوه شپه او ورځ کې 120 جریبه ځمکه خړوبوي چې مجموعاً 57600 جریبه ځمکه خړوبوي.

2. د معدنونو داستخراج په برخه کې د سرمایه گذاری فرصتونه:

د کان کیندنې فعالیت د قانوني کولو، په دوامداره توګه د کان کیندنې چارو نظارت او کنترول، د منرالي سرچینو تثبیت او تشخیص او د محلي پانګونې لپاره د سهولت برابرولو په موخه د زابل ولایت د کانونو اداره فعاله ده.

په زابل ولايت کې په لاندې ډول سره کانونه شتون لري خو تر اوسه پدې برخه کې کومه پانگونه نده شوې .

شميره	د طبعي سرچينې نوم	د کان نوعيت	د کان آدرس
۱	د کندلان مس	مس	ميزانه ولسوالي
۲	د کفتر غار مس	مس	ميزانه ولسوالي
۳	شيله سرخ مس	مس	ارغنداب ولسوالي
	اپتو شيله المونيم	آلومينيم	ارغنداب ولسوالي
۵	ظواهر معدني سرب و جست لودين	سرب و جست	ارغنداب ولسوالي
۶	ظواهر معدني موليبيدیم کندلان	موليبيدیم	ميزانه ولسوالي
۷	ظواهر معدني تنگستن میدان آهو	تنگستن	دايچوپان ولسوالي
۸	ظواهر قلعي وبريليم میدان آهو	قح يو بريليم	دايچوپان ولسوالي
۹	ظواهر معدني طلا کندلان	طلا	ميزانه ولسوالي
۱۰	ظواهر معدني طلا ليودين	طلا	ارغنداب ولسوالي
۱۱	ظواهر معدني سرپينتين لاجر	سرپينتين	ميزانه ولسوالي
۱۲	آب های منرالي باراس	معدني اوبه	دايچوپان ولسوالي
۱۳	معدن ابرک کاریز	د ابرک ډبره	دايچوپان ولسوالي
۱۴	سنگ های قيمتي بيتامور	ياقوت و زمرد	دايچوپان ولسوالي
۱۵	ظواهر معدني کرومايت الکوز	کرومايت	شهر صفا ولسوالي

د معدنون په برخه کې سرمايه گذاري زياتې پانگونه او تخنيکي ظرفيتونو ته ضرورت لري چې په اوسني حالت کې دا ظرفيتونه په زابل ولايت او کلی توگه په افغانستان کې موجود نه دی په دې لحاظ د معدنونو په برخه کې بايد بهرنی پانگونه جذب او د سرمايه گذاري زمینه ورته برابره شی .

اما تر ټول مهم داده چې د کانونو او پترولیوم وزارت د زابل ولایت د کانونو او معدني زیرمو سروې او د ظرفیت د تشخیص په برخه کې لازم اقدامات تر سره کړي ترڅو د وروسته گامونه لپاره لاره هواره شي.

د زابل د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو لومړیتوب بندۍ:

له شکه پرته زابل ولایت یو د هغه ولایاتو څخه ده چې په اقتصادي او توليدي برخو کې بیلایل ظرفیتونه لري چې ددغه ظرفیتونو د اقتصادي او ټولنیز ارزښت په نظر کې نیولو سره کولای شو په دی ولایت کې د کاري فرصتونو په رامنځته کولو، د فقر او غربت د سطحي په ټیټولو او همدارنګه د زابل د اقتصادي او ټولنیز پراختیا په برخه کې مهم او اساسي نقش ولوبوي چې دغه ظرفیتونه په لاندې ډول سره لومړیتوب بندۍ کېږي.

۱- کرهڼیز محصولات.

۲- صنعتي پارک او تولید.

۳- ګمرک، صادرات او واردات.

د لومړي، دویم او درېیم لومړیتوب لرونکو اقتصادي او توليدي ظرفیتونو تحلیل:

په لاندې ډول سره ځیني معیارونو ته اشاره کېږي چې د زابل ولایت د اقتصادي او توليدي ظرفیتونو په تحلیل او څېړنه کې مرسته کولای شي.

د اوسني وضعیت تحلیل (پروفايل):

۱- **کرهڼیز محصولات:** د زابل ولایت کرهڼیز محصولات یو دهغه مهمو ارزښت لرونکو محصولاتو څخه دي چې ددی ولایت د خلکو اقتصادي او ټولنیز ژوند او کاروبار په رامنځته کولو او د عاید په لوړیدو کې ډیر مهم رول لري داچې زابل تر ډیره په کرهڼه ولاړ دی او ددی ولایت ۸۰٪ خلګ په زراعت او مالدارۍ بوخت دي، ددی لاری خپل ژوند او کاروبار مخکې بیایي، د زابل د اقلیم او آب هوا توافق د کرهڼیز محصولاتو لکه بادامو، انګورو، کشمش، انځیرو، انارو او پستې سره او د اوبو د اړخه تر یو اندازې پورې د اوبو سرچینو شتون او یادو کرهڼیزو محصولاتو ته نسبتاً د کمو اوبو اړتیا نو ځکه یې دغه ولایت تر ډیره حده په کرهڼه ولاړ ده ددی ترڅنګ طبیعي زراعتي محصولات په اوس وخت کې په نړي کې ښه مارکیټ لري او تقاضا ورته زیاته ده، همدارنګه قیمت یې ښه ارزښت یې لور ده، ددی ترڅنګ په لږه پانگونه سره ترلاسه کېږي، هر مسلکي او غیر مسلکي بزګر یې کرلې او حاصل ورڅخه په لاس راوړلې شي نوځکه دغه محصول هغه توليدي ظرفیت ده چې زابل ولایت یې لري چې ددی ولایت د اقتصادي ودې، کاري فرصتونو او دندو په رامنځته کولو او فقروا غربت د سطحي کمولو کې ډیره زیاته مرسته کوي.

2- **صنعتي پارک او صنعتي تولیدات:** دا چې زابل د تیرانزیت او حمل او نقل لپاره خورا مهم ستراتیژیک موقعیت لري، او همدارنګه زابل ولایت د تولید لپاره په پراخه پیمانه طبیعي منابع او د تولید لپاره په کافي اندازه سره خام مواد لري او دغه ولایت یو د هیواد د طبیعي او معدني سرچینو د لحاظ د غني ولایاتو په کتار کې راځي مګر متأسفانه تر اوسه په هغه اندازه چې لازمه ده د زابل د توليدي او اقتصادي ظرفیتونو د تحلیل او څېړلو په برخه کې کار ندی شوی چې تر ډیره یې لامل ناامنی، د مرکزي حکومت نه پاملرنه ده او همدارنګه تر اوسه دلته یوازې دوه توليدي فابریکي فعاله دي، په دی برخه لږه پانگونه شوی ده او ددی ولایت ډیری خوراکي او غیر خوراکي توکي د نورو ولایاتو څخه را واردېږي او یا هم د کاونډیو هیوادونو څخه را وړل کېږي نوځکه دلته د پانګونې او صنعتي محصولاتو د تولید په برخه کې ښه فرصت شته، ددی ترڅنګ که په دغه ولایت کې صنعتي پارک جوړ شي پانګوال به نور هم تشویق شي تر څو توليدي فابریکي جوړي او هغه مواد تولید کړي چې تقاضا ورته ده.

۳- گمرک، صادرات او واردات:

گمرکونه د هیواد د اقتصادي محاذ په توګه په اقتصادي پرمختګ کې مهم او اساسی رول لوبوي، د ټولنې د هوساینې او ساتنې تضمین کوي که چیرې یو هیواد وغواړي چې په اقتصادي، مالي او ټولنیزه برخه کې لاسته راوړنې ولري نو باید خپل ټول سیاستونه او پروګرامونه د گمرکونو د ارزښت او لومړیتوب په اساس سره ترتیب کړي، گمرکونه د هیواد د تجارتی موادو په صادرو او واردولو کې د ملا تیر حیثیت لري چې د هیواد ټول تجارتی توکي د گمرکونو د لاری یا نورو هیوادونو ته صادريږي او یا هم د نورو هیوادونو څخه هیواد ته واردیږي. گمرک د تجارت او راکړې ورکړې په پرمختګ کې اساسی رول لري. دا چې د شملزو ولسوالۍ گمرک د سپین بولدک د گمرک په نسبت پاکستان نژدې دی او د یاد گمرک په نسبت لږه فاصله لري، په کم وخت کې او په اسانۍ سره توکي پری صادر او واردیدلی شي. که چیرته دغه گمرک فعاله شي نو ورسره به د یو طرفه د یادو دوه هیوادو په سوداګرۍ او راکړه ورکړه کې زیاتوالی راشي او هم به د توکو په کیفیت کې ښووالی راشي، همدارنګه به یې کیفیت کنټرول شي ددی ترڅنګ به د دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشي او د غیر قانونی او توکو د حمل او نقل مخنیوی به وشي. دا چې په دغه لویه لار پراخ بازارونه شته لوی نفوس پری پروت دی نو ددی گمرک په فعاله کیدو سره به د یو طرفه د زابل د وچې او لمدی میوی صادرات پاکستان هیواد ته پخپل وخت او کم مصرف سره ورسپړي، د بله طرفه به ددی لاری خلګو ته په لویه پیمانه ګټه ورسپړي او کاروبار به ورسره غوړیږي همدارنګه خلګو ته به نوی دندی پیدا او د بیکارۍ سطحه به ټیټه او د سړۍ سر عاید کې به زیاتوالی راشي چې دغه کړنه د زابل د اقتصادي او ټولنیزې پراختیا په انکشاف کې مهم او اساسی رول درلودلی شي.

د تولیدي او اقتصادي ظرفیتونو د اغیزمنتوب د تحلیل ارزیابی:

۱- **کرهیز محصولات:** زابل ولایت یو د هغه ولایاتو د جملې څخه ده چې په پراخه پیمانه میوه لرونکي ونې او باغونه لري او یو د حاصل خیزو کرهیزو ځمکو لرونکو ولایاتو څخه شمیرل کیږي ددی تر څنګ ددی ولایت آب هوا د کرهیزو او باغونو د کښینولو او حاصلاتو تر لاسه کولو لپاره ښه او مناسب ځای او خاوره ده. د زابل ولایت (55,553) هکتاره ځمکه د بادامو انځیرو، انگورو انارو او پستی د باغونو پواسطه پوښل شوی ده. چې په کلني توګه ددی باغونو څخه په تخمیني ډول سره (1,28,441) ټنه میوی او حاصل تر لاسه کیږي ددغه کرهیزو محصولاتو کلني تخمیني عاید (15,016,971,428) ملیارده افغانۍ کیږي چې کولای شي ددی ولایت د اقتصاد په غوړیدا، د غربت د سطحې په ټیټدو کې ستر او اساسی رول ولوبوي.

۲- **صنعتي تولیدات او صنعتي پارک:** په زابل ولایت کې تر اوسه کومه غټه تولیدي او صنعتي فابریکه نده جوړه شوی، یوازې دوه کوچنې فابریکې شته چې یوه د پلاستيکي پایپ جوړونې او بله د یخې جوړونې فابریکه ده په داسې حال کې چې دلته د پانګونې او صنعتي فابریکو د فعاله کولو او توکو د تولید او پروسس په برخه کې ښه فرصتونه شته چې خصوصي سکتور کولای شي چې ددغه فرصتونو څخه ګټه واخلي دلته پانګونه وکړي.

۳- **د شملزو گمرک، صادرات او واردات:** د شملزو گمرک د ترانزیت او د افغانستان او پاکستان ترمنځ د سوداګرۍ د غوړیدا په برخه کې ښه او اساسی رول لوبولی شي دغه گمرک دکندهار ولایت د سپین بولدک د گمرک په نسبت پاکستان ته د حمل او نقل لپاره د زابل ولایت او مرکزي ولایاتو لپاره نژدې او په ښه ستراتیژیک موقعیت کې قرار لري. د شملزو گمرک د مرکز قلات څخه (151) کیلو متره فاصله لري چې د یادی لوی لاری (۴۸) کیلو متره سړک پوڅ ده همدارنګه اوس په ورځني ډول ددی لاری په لس گونو موټورنه د دواړه هیوادونو ترمنځ تګ راتګ کوي، او توکي د گمرکي محصول څخه پرته بغیر لدی چې ددی محصولاتو عواید ددلت خزانې ته ولاړ شي حمل او نقل کیږي که چیرته دغه گمرک رسمي شي نو دغه راکړه ورکړه او صادراتو او وارداتو ارزښت به په کال کې تر میلیونو افغانیو پوري ورسپړي.

د ولایت د تولیدی او اقتصادی ظرفیتونو د پایښت تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** زابل ولایت د هیواد د هغو ولایاتو د جملې څخه شمیرل کیږي چې په لوړه پیمانه کرهڼیز محصولات تولیدوي او د وچې او لنډې میوې لکه بادام، کشمش، انگور، آنا، انځیر او داسې نورې په پراخه اندازه لري، دغه کرهڼیز محصولات کولای شي د افغانستان بلخصوص د زابل د اقتصاد په غوړېدا او د یاد هیواد د صادراتي اموالو په برخه کې مهم نقش ولوبوي وچه میوه د هیواد د مهمو صادراتي محصولاتو له جملې څخه شمیرل کیږي.

۲- **صنعتي پارک او صنعت:** داچې صنعت او تولید د یو هیواد په پرمختګ، بیاروغونه، د کاري فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت د کچې په کمولو کې مهم او اساسي رول لري نو دی ټکي ته په کتو سره د صنعتي پارک او د صنعتي او تولیدي فابریکو ارزښت د زابل ولایت په پرمختګ کې خورا مهم او اساسي رول لوبولی شي او کولی شي زابل د نورو ولایتونو سره د پرمختګ په کتار کې راوړي، دا چې په زابل کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړې پانګونه نده شوی او دلته د صنعت او تولید په برخه کې پانګونې ته ډیره زیاته اړتیا لیدل کیږي او همدارنګه په دی برخه د پانګونې ډیر ښه او پراخ فرصتونه شته چې کولای د زابل په اقتصادي غوړېدا کې تر ډیره مرسته وکړي او ورسره په څنګ د هیواد اقتصادي او ټولنیزه پراختیا نوره هم وده وکړي، د غربت او فقر کچه ټیټه شي.

۳- **د شملزو ګمرک:** ګمرکونه او ترانزیت د هیواد د اقتصاد په انکشاف او د سوداګرۍ په غوړېدا کې ډیر مهم او اساسي رول لوبوي د نورو هیوادونو سره د ګمرکي لارو په پرانیستلو سره کولای شو چې د بهرنیو هیوادونو څخه د ښه کیفیت توکي هیواد ته په قانوني شکل سره را وړد کړو او همدارنګه هغه توکي چې د هیواد په داخل کې تولیدیږي ددی لاری نورو هیوادونو ته صادر کړو او ورسره به د صادراتو د برخې د عوایدو په ډیریدو کې مرسته وکړي. زابل د ګاونډي هیواد پاکستان سره پوله لري، د دواړو هیوادونو تر منځ په فرضي کرښه باندې د ګمرک لپاره ښه او مناسبه ساحه شتون لري چې کولای شي توکي او محصولات په اسانۍ او لږ وخت سره حمل او نقل کړي.

د غوښتني او تقاضا تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** په نړۍ کې کرهڼیز توکو او محصولاتو ته ورځ په ورځ اړتیا او تقاضا ډیرېږي او غوښتنه یې په مارکیټ کې لوړېږي، بادام، انځیر، کشمش، آنا، پسته او نورې میوې په مختلفو برخو کې کارول کیږي او ورڅخه ګټه اخیستل کیږي لکه (دوا، درمل، د خوراکي توکو په توګه ورڅخه ګټه اخیستل) او داسې نور چې دی اجناسو او موادو ته په اوسنې عصر کې ډیره زیاته اړتیا محسوسېږي په همدې اساس ددغه کرهڼیزو محصولاتو بیه په مارکیټ کې لوړه ده، زابل دغه پورته ذکر شوی میوې په پراخه اندازه لري دغه محصولات اوس ګاونډیو هیوادونو لکه پاکستان، هندوستان، ایران او همدارنګه عربي او اروپایي هیوادونو ته صادريږي او په نړیواله او منطقي سطحه د زابل میوو ته تقاضا ډیره لوړه ده، ددغه میوو بیه او کیفیت دواړه ډیر ښه دي نو ځکه د زابل ولایت لپاره دغه زراعتي محصول یو ښه عایداتي سرچینه او د اقتصادي ودې لپاره یو ښه بدیل کیدلی شي، په زابل ولایت د کرهڼیزو محصولاتو د پانګونې او سوداګرۍ په برخه کې په لویه پیمانه فرصتونه شته که چیرته ملي او نړیوال سوداګر په دی برخه کې پانګونه وکړي دغه کړنه به د یو طرفه ددغه محصول کرکيلی ته وده ورکړي او د بله طرفه به د کرهڼیزو محصولاتو څخه په ډیره لوړه اندازه عاید تر لاسه شي.

۲- **صنعتي تولیدات او صنعتي پارک:** داچې په اوسنې عصر کې د نړۍ اقتصادي وده او ټولنیزه پراختیا تر ډیره حده په صنعتي تولیداتو باندې ولاړه ده په افغانستان کې عموماً په څلورو برخو کې پانګونه کیږي او په یادو برخو کې پانګونې ته خورا زیاته اړتیا لیدل کیږي. ۱- کانونه او د هغو د را ایستلو په برخه کې پانګونه، ۲- صنعتي کارخانې لکه د بوتونو، چمپلو، پلاستيکي او چینی لوښي، پایپ جوونه، خوراکي او غیر خوراکي توکي مشروبات او داسې نور، ۳- برق او اوبه، ۴- په ودانیزو برخو او د کورونو د جوړولو په برخه کې د پانګونې اړتیا او د خلکو تقاضا، په زابل ولایت کې په صنعتي تولیداتو باندې پانګونه یوه ښه فرصت دی او په دی برخه کې پانګونې ته ډیره زیاته اړتیا ده داچې په زابل

ولایت کې تر اوسه د صنعت په برخه کې کومه ځانګړې پانګونه نده شوی، نو ځکه د صنعت په برخه کې پانګونه د زابل د اقتصادي ودې او ټولنيزې پراختيا په وده، دکاري فرصتونو په رامنځته کولو او د غربت او فقر د سطحې په ټيټولو کې مهم نقش لرلی شي چې کولای شي د زابل تر څنګ د ټول هيواد د اقتصاد په غوړېدا کې مرسته وکړي.

۳- د شملزو ګمرک او صادرات او واردات: که چيرته د شملزو ګمرک فعاله شي نو ورسره به د زابل داخلي توليدات، کرهڼيز محصولات او وچه ميوه چې تر ډيره حده د پاکستان هيواد ته صادريږي په اسانۍ، لږ وخت او ټيټ قيمت سره ياد هيواد ته انتقال شي او ددې سره په څنګ کې به په زابل کې صنعتي پارک جوړ او توليدي فابريکې به پکې په فعاليت شروع وکړي نو سوداګر او صنعت کاران به وکولای شي چې په اسانۍ د توليد لپاره خام مواد د پاکستان هيواد څخه راوارد کړي، دغه پورته ټکو ته په کتو سره دغه ګمرک ته ډيره زياته اړتيا محسوسيږي چې ګټه به يې خصوصي سکتور او دولت دواړو ته ورسېږي او ورسره په څنګ کې به کاري فرصتونه هم رامنځته شي.

د پراختيايي ستونزو په نښه کول:

۱- کرهڼيز محصولات: دکرهڼيزو محصولات په برخه اساسي او بنيادي ستونزه د اصلاح شويو تخمونو نشتون ده داسې نهالګې چې ددې ولايت د آب هوا سره تطابق ولري او اصلاح شوي وي تر څو ددغو ميوو په حاصلاتو کې نور هم زياتوالي راشي او همدارنګه د اوبو کمښت ده چې تر ډيره حده د ونو ميوو د کمښت او يا لمنځه تلو سبب کيږي، ددې سره په څنګ د وچو ميوو د پروسس د يو لوی فابريکې نشتون ده ترڅو هلته دغه ميوې پروسس، بسته بندي او بيا په معياري شکل سره خارجي هيوادونو ته صادر شي. که د زابل ميوو ته د پروسس او بسته بندي فابريکې جوړې شي او همدارنګه دغه محصولاتو ته په نورو هيوادونو کې بازارموندنه وشي او سوداګر يې پير ته تشويق شي نو کولای شو چې دغه محصولاتو ته وده ورکړو او همدارنګه يې قيمت لوړ کړو تر څو يې يو څه ګټه بزگرانو محلي سوداګرو ته هم ورسېږي. همدارنګه که اصلاح شوي او ددې ولايت د اقليم سره تجربه شوي نوي نهالګې توزيع شي او تر يو حده د اوبه کولو قطريي سيستم تطبيق شي نو په لوړه کچه محصول به ورڅخه په لاس راشي.

۲- صنعتي پارک صنعتي توليدات: دا چې په زابل کې صنعتي فابريکې شتون نه لري او تر اوسه چا د صنعت په برخه کې پانګونه نده کړې چې اساسي علت يې په دې ولايت کې د صنعتي پارک نه شتون ده که چيرته په زابل کې صنعتي پارک فعاله شي او پانګوالو ته د فابريکو د جوړېدو لپاره ځمکه توزيع او همدارنګه ياد ښارګوټي کې د برق ستونزه حل شي او ورسره په څنګ يې سرکونه پاڅه شي نو بيا هر څوک چې نغدي پيسې او پانګه لري او د پانګونې زمينه ورته مساعده شي ليواله کيږي چې دلته پانګونه وکړي او فابريکې جوړې کړي.

۳- ګمرک، صادرات او واردات: که چيرته د شملزو ګمرک په رسمي ډول سره فعاله شي او همدارنګه ددې ګمرک په اوږدو کې پاتې ۱۰۳ کيلو متره سړک په اساسي ډول سره جوړ شي او هلته هغه ضروري ګمرکي تاسيسات چې د ګمرک د جوړېدو لپاره ورته اړتيا ده جوړ شي نو بيا کولای شو چې دلته خلګ دغه ګمرک په برخه کې خصوصي سکتور پانګونې ته تشويق کړو.

د عوایدو تحلیل:

۱- **کرهڼیز محصولات:** کرهڼیز محصولات لکه بادام، انار، انځیر، شکرپاره، کشمش او داسی نور د زابل ولایت خلگو د عوایدو او کاروبار اصلی سرچینی دی چې ددی لاری خپل کاروبار مخکی بیایی او راکړه ورکړه یی کوی، اوس په تخمینی ډول سره زابل په کال کې د کرهڼیزو محصولاتو له درکه (15,016,971,428) ملیارده افغانی په کلنې ډول تر لاسه کیږی که چیرته ددغه محصولاتو په وړاندی پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی دغه عواید به تقریباً په کال کې تر (۲۵) ملیارده افغانی ورسیري.

۲- **صنعتی پارک او تولیدات:** اوس فعلاً زابل د صنعت له برخي په ډیره لږ اندازه عواید لری چې دغه بیخي د یادونی وړ هم ندی ځکه دلته نه صنعتی پارک فعاله ده او نه هم تولیدی فابریکی شتون لری که چیرته د صنعت په برخه کې دغه پورته د اساسی ستونزو په برخه کې ذکر شوی ستونزی مشکلات حل شی نو له یوی خوا به د صنعت په برخه کې پانگونه وشي او همدارنگه په لومړیو کلنو کې په تخمینی ډول سره تر (۱۵۰) میلیونه افغانی عواید او گټه تر لاسه شی چې په راتلونکو کلونو کې به دغه اندازه دوه چنده شی.

۳- **گمرک او صادرات او واردات:** دا چې اوس د پخوا په نسبت د پاکستان او افغانستان تر منځ سوداگری کمه شوی ده او تر ډیره حده یی ستونزه د ترانزیت ده که د شملزو گمرک فعاله شی اوسنی د سوداگری اندازه به د ۲ ملیارده څخه تر (۲،۳) ملیارده پوری ورسیري چې په دی سره به د زابل په داخلی عوایدو کې تر (۲۰٪) زیاتوالی راشی.

د کاری فرصتونو رامنځته کول:

۱- **کرهڼیز محصولات:** داچې زابل یو زراعتی او کرهڼیز ولایت دی او ددی ولایت تقریباً ۸۰٪ وگړی په کرهڼه او مالداری بوخت دی بلخصوص وچې او لندي میوو د کرکیلی برخه کې چې تقریباً تر (۱۰۰۰۰۰) پوری د میوو د حاصلاتو په ترلاسه کولو او سوداگری باندی مصروف که ددغه محصولاتو په برخه ذکر شوی ستونزی حل شی نو ډیر خلگ به یی کرکیلی او سوداگری ته مخه کړی چې دغه بدلون کولای شی تر (۱۵۰۰۰۰۰) یولک پنځوس زره خلگو ته کار پیدا کړی.

۲- **صنعت او تولیدات:** په زابل کې د صنعت په برخه کې یوازی تر (۵۰) تنه پوری کار کوی که صنعتی پارک جوړ او تولیدی فابریکی په کار شروع وکړی نو تر (۲۰۰۰) کسانو ته د کار زمینه برابرېږی.

۳- **گمرک، صادرات او واردات:** د شملزو د گمرک په فعاله کیدو سره به په لوړه کچه کاری فرصتونه رامنځته شی او همدارنگه د زابل په کرهڼیزو حاصلاتو، صنعتی تولیداتو په عوایدو او کاری فرصتونو په برخه کې زیاتوالی راځي.

وروستي پايله (نتيجه گیری):

د زابل ولایت اقتصادي ظرفیتونه د تولید پراختیا لپاره د جغرافیي، اقلیمي او ستراتیژیکي موقعیت او جوړښت په لحاظ ددی ولایت د اقتصادي ودی او ټولنیزې پراختیا لپاره ښه بدیل او غوره ستراتیژي کیدلی شي. د زابل ولایت کرهڼیز محصولات، د صنعتي پارک او فابریکو فعاله کیدل او جوړیدل او ددی ولایت د شملزو د ګمرک رسمي کیدل او ګټه ورڅخه اخیستل به په لوړه کچه په زابل کې اقتصادي وده، کاري فرصتونه او د غربت اندازه را ټیټه کړي او ورسره په څنګ کې به د ټول هیواد اقتصادي غوړیدا ته زمینه برابره کړي.

۱- **کرهڼیز محصولات:** زابل ولایت په عمومي ډول (152000) هکتاره کرهڼیزه او زراعتي ځمکه لري چې ددی ځمکي (55,553) هکتاره د میوه لرونکو ونو لکه (بادام، انځیر، انګور، انار، پسته او مڼو) پواسطه پوښل شوی ده ددغه میوو کلي حاصلات (128441) چې په کال کې په تخمینی توګه (15,016,971,428) ملیارده افغاني عواید ورڅخه په لاس راځي او ددی تر څنګ په دغه برخه کې تر یو لک پوري کسان په کار بوخت دي که چیرته د کرهڼیزو محصولاتو د اصلاح او ستونزو د حل لاری کولو پروګرام په لاره واچول شي نو کولای شو چې ددی محصولاتو کلني اندازه تر (150000) ټنه پوري ورسوو او کلني عواید تر (25) ملیارده افغاني پوري ورسوو او همدانګه تر (120000) کاري فرصتونه رامنځته کړو دغه چاره کولای شي چې د زابل د صادراتو په ګراف کې نور هم زیاتوالی راولي او د خلکو د ژوند سطحه ورسره لوړه شي.

۲- **صنعتي پارک او صنعتي تولیدات:** په افغانستان کې په عمومي توګه په څلورو برخو کې پانګونه کيږي (برق، اوبه، معدنونه، کورجوړونه، ودانۍ جوړونه او صنعتي او تولیدي فابریکي) چې په دغه برخو کې تر اوسه په زابل کې په ډیره کمه اندازه یا هېڅ پانګونه نده شوی په زابل کې یوازي دوه تولیدي فابریکي فعاله دي چې تر (۵۰) پوري کسان پکې کار کوي ددی تر څنګ زابل تر اوسه صنعتي پارک نه لري ترڅو پانګوال هلته فابریکي جوړي او داخلي تولیدات خلکو ته وړاندې کړي که چیرته صنعتي ښارګوټي فعاله او د فابریکو د مالکانو اړتیاوی پوره شي نو په لومړي سره کې به په تخمینی شکل سره تر (۱۵۰) میلیونه افغاني پانګونې په صنعتي ښارګوټي کې وشي چې په دی چاري سره به په ابتدا کې تر (۲۰۰۰) پوري کسانو ته د کار زمینه برابره شي چې په څوکلونو کې به پانګونه او کاري فرصتونه (۳۰٪) زیاتوالی راتلی شي.

۳- **د شملزو ګمرک، صادرات او واردات:** د شملزو ګمرک چې د قلات ښار څخه (۱۵۱) کیلو متره فاصله لري او ددی لوی لاری (۴۸) کیلو متره سړک د قلات ښار څخه د شینکي ولسوالۍ تر سره غره پوري پوڅ ده او پاتی (۱۰۳) کیلو متره یی خامه ده دغه ګمرک چې تر اوسه په رسمي ډول نده فعاله شوی د شملزو ولسوالۍ د ځنځیر په سیمه کې موقعیت لري او د پاکستان هیواد د بلوچستان ایالت د بادیني او ملسم باغ د سیمو څخه تیريږي او ددغه ایالت کوټي ښار ته رسېږي ددغه ګمرک په فعاله کیدو سره به افغانستان او پاکستان هیواد په سوداګریزو او ترانزیتی اړیکو کې نوره هم پراختیا راشي او د دواړو هیوادونو په صادراتو او وارداتو کې تر (۱۰٪) زیاتوالی راشي. دغه چاره به په مستقیم ډول د زابل ولایت د کرهڼیزو محصولات لپاره د مارکیټ په رامنځته کولو او د حاصلاتو او عوایدو په زیاتوالي کې رول لوبوي چې ورسره به زابل په اقتصادي او ټولنیزه برخه کې وده وکړي، کاري فرصتونه او بوختیاوی به رامنځته شي.

پایله: که په عمومي ډول سره د زابل دغه دري لومړیتوب لرونکو تولیدي او اقتصادي ظرفیتونو ته ارزښت ورکړل شي او دغه ظرفیتونه په کار ولوېږي نو ددی ولایت اقتصاد به په کال کې تر (۲،۵٪) پوري وده وکړي او د غربت او فقر په کچه کې به تر (۵٪) پوري کموالی راشي.

ستونزی او ننگونی:

هغه ستونزی او ننگونی چې د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو د ودې او انکشاف پر وړاندې دې په لاندې ډول سره پیژندل شوی دی.

۱- **کرهڼیز محصولات:** د زابل ولایت د کرهڼیزو ودې او د محصولاتو د کمیت او کیفیت د لوړیدو پر وړاندې عمده او اصلی ستونزه دغه دی.

- وچکالي او د اوبو د سطحې ټیټوالی.
- د اصلاح شویو نهالګیو او تخمنو کموالي چې ددی ولایت اقلیم او آب هوا سره تطابق لری تر څو ددغه نهالګیو څخه په لوړ کمیت او ښه کیفیت سره محصول تر لاسه شی.
- د وچې میوې د پروسس او بسته بندۍ د فابریکې لوی مارکیټ نشتون او د لنډي میوې د ساتنې خوني نشتون.
- د نړیوالو پانګوالو لخوا د کرهڼیزو محصولاتو په برخه کې پانګونې ته کمه علاقه.
- د کرهڼیزو محصولاتو لپاره د حکومت لخوا د امکاناتو نه برابرول او په نړیواله سطحه ددغه محصولاتو لپاره بازارموندنه نه کول.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتي پارک:

- زابل کې تر اوسه صنعتي پارک ندی فعاله شوی.
- د صنعتي فابریکو لپاره برق نشته او همدارنګه د تولیدي او صنعتي فابریکو لپاره ځمکې نه توزیع تر څو پانګوال په هغه کې فابریکې جوړ کړي.
- د صنعت او تولیداتو په برخه کې د پانګوالو کمه علاقه او د زابل پرځای په نورو ولایاتو کې پانګونه کول.
- په زابل کې په پراخه پیمانه معدني زیرمی شته مګر تر اوسه په دغه برخه کې دقیقه سروی نده تر سره شوی تر څو ددغه معدني زیرمو ارزښت معلوم کړي.

۳- د شملزو ګمرک او صادرات او واردات:

- د زابل مرکز قلات څخه د شملزو ګمرک تر سرحدي سیمې د سرک حالت خراب دی یواځې ۴۸ کیلومتره سرک د مرکز قلات څخه د شنیکي تر سره غره کانګریت دی.
- د شملزو ګمرک مسیر د امنیت له اړخه خوندي نه دی.
- د شملزو د ځنځیر په سیمه کې هیڅ لازمي تاسیسات او زیربناوې شتون نلری.
- د شملزو ګمرک سیمه د دولت تر کنترول لاندې نه ده او ددولت د مخالفینو لخوا کنترولیږي.
- د تا سیساتو جوړولو لپاره د کافی بودجې نشتون.
- د پاکستان خواته د بادیني، مسلېم باغ او بلوچستان په سیمو کې د شملزو ګمرک په مسیر د لازمو زیربناوو نشتون.

وړاندیزونه او حل لاری:

دغه لاندې حل لاری د زابل ولایت د اقتصادي او تولیدي ظرفیتونو د پراختیا او ودې سبب کیدلی شی.

۱- کرهڼیز محصولات:

زابل ولایت د هیواد د هغه ولایاتو د جملې څخه ده چې تقریباً ۸۰٪ وګړي یې په کرهڼه او مالدارۍ باندې بوخت دي، ددې لپاره چې د اوبو سطحه را لوړه شی، او وچکالي لمنځه ولاړه شي نو باید د اوبو بندونه، کوچنی او لوی چیک ډیمونه د ولایت په مختلفو برخو کې جوړ شي، او همدارنګه د اوبه کولو معیاري او عصري د قطري سیستم مروج شي، د اصلاح شویو نهالګیو د

قريبو جوړول او اصلاح شوی نهالګی او تخمونه چې د ولایت د اقلیم سره تطابق ولری و بزگرانو ته توزیع شی ترڅو د محصولات زیات او کیفیت یی لوړ او په لوړ قیمت سره په بازار کې خرڅ شي. ددی لپاره چې په ښه قیمت او د نړیوال بازار د غوښتونو سره بازار ته عرضه شی نو باید د کرهڼیزو محصولاتو د پروسس او بسته بندۍ لپاره فابریکه جوړه شی چې په ورځ کې د (۵) تبه میوی د پروسس او بسته بندۍ ظرفیت ولری فعاله شی او ددی سره په خوا کې د حکومت لخوا د بازارموندنې او نړیوال مارکیټ ته د هغه معرفی کولو پروګرامونه په لاره واچول شی او دغه محصول نړیوال مارکیټ ته ور وپیژندل شی او همدارنګه ملی او نړیوال پانګوال په دی برخه کې پانګونې ته تشویق شی.

۲- صنعتي تولیدات او صنعتی پارک: د زابل ولایت په صنعتی ولایت بدلول او په دغه برخه کې د پانګونې لپاره باید په زابل کې صنعتی ښارګوټی جوړ شی او پانګوال ته د فابریکو د جوړیدو لپاره ځمکه توزیع شی او په دی ښارګوټي کې د برق ، سړک او اوبو امکانات برابرشی . همدارنګه د پانګوالو لپاره دکوچنیو او لویو پوړونو او ضامنتونو په برخه کې اسانتیاوی برابره شی، او همدارنګه ددی تولیداتو د صادرولو په برخه کې امکانات برابر شی او د ترانزیت په برخه کې شته ستونزی حل شی او ددی ترڅنګ شملزو ګمرک چې ګاونډي هیواد پاکستان ته نژدی لاره ده باید دغه بندر رسمی شی.

۳- ګمرک، صادرات او واردات: ددی لپاره چې د افغانستان او پاکستان تر منځ په صادراتو او وارداتو کې نور هم زیاتوالی راشی او دزابل ولایت تولیدات د نړۍ او منطقی هیوادونو ته په وخت سره ورسیری او همدارنګه دافغان دولت په عوایدو کې زیاتوالی راشي او په زابل کې نوی کاری فرصتونه رامنځته شی نو باید د شملزو ګمرک ته قانونی بڼه ورکړل شی او د هغه توکو چې ددی لاری په غیر قانونی شکل سره په قاچاقی ډول په تیبټ کیفیت سره واردیری مخنیوی یی وشي او همدارنګه ددی لاری په اوږدو کې ۱۰۳ کیلو متره پاتی سړک په اساسی شکل سره ورغول شی او ددی سره په خوا کې د ګمرک په امتداد کې زیربناوی جوړی شی تر څو په دغه لویه لاره په پرتو ولسوالیګانو کې د امنیت د ټینګښت، بیارغونې او د بیکاری د سطحه په ټیټدو کې مرسته وکړی.

ماخذونه او سرچینې:

د زابل د ۱۳۹۹ کال ولايتي اقتصادي او ټولنيز پروفایل

د کرهڼې او مالدارۍ ریاست

معتبر انټرنیټي سایټونه

د ولایت له سوداګرو څخه د تلفون او مصاحبو له لارې د معلوماتو ترلاسه کول

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library